

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра англійської філології та перекладу

УДК 81'373(410)"18/19"

«Допущено до захисту»

В.о. завідувача кафедри англійської
філології та перекладу
_____ Людмила ШЕРСТЮК
(підпис)

“ ____ ” _____ 2024 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти магістр

за освітньо-професійною програмою «Сучасна англійська мовна комунікація і переклад – англійська мова і література та друга іноземна мова» зі спеціальності 035 Філологія (спеціалізація 035.041 германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська)

на тему: «Історизми доби Вікторіанства та особливості їх вживання (на матеріалі роману В.Теккерея “Vanity Fair” та його телеадаптації “Vanity Fair”)

Виконав(ла):

студентка VI курсу, групи 641м

Дячук Олеся Юріївна

(підпис)

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,

доцент б.в.з.

Лютянська Наталя Іванівна

(підпис)

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,

доцент б.в.з.

Волченко Ольга Михайлівна

(підпис)

Засвідчую, що в цій кваліфікаційній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань

Здобувач _____
(підпис)

Миколаїв – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЗМІВ ДОБИ ВІКТОРІАНСТВА.....	7
1.1. Вплив доби Вікторіанства на лексичний склад англійської мови	7
1.2. Поняття «історизм» у колі стилістично маркованої лексики	20
1.3. Особливості розмежування історичних реалій та історизмів у сучасній англійській мові.....	25
1.4. Поняття «історизм» та «архаїзм»: спільні та відмінні риси.....	28
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІСТОРИЗМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ В. ТЕККЕРЕЯ “VANITY FAIR“ ТА ЙОГО ОДНОЙМЕННІЙ ТЕЛЕАДАПТАЦІЇ	31
2.1. Твір “Vanity Fair” як темпоральний показник Вікторіанської доби.....	31
2.2. Особливості телеадаптації твору В. Теккеря “Vanity Fair”	33
2.3. Засоби вербалізації історизмів у художньому творі В. Теккеря “Vanity Fair”.....	36
2.4. Історизми та їх різновиди у телеадаптації твору В. Теккеря “Vanity Fair”.....	50
2.5. Функції історизмів у романі “Vanity Fair“ та однойменній телеадаптації.....	59
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
ДОДАТКИ	76

ВСТУП

У сьогоденному світі можна сміливо говорити про вплив літератури, кіномистецтва та серіалів на загальну соціолінгвістичну культуру різних націй, а також про їхній культурний розвиток впродовж історії. Саме завдяки цим джерелам інформації ми збагачуємо свої знання та власне розширюємо свій словниковий запас, дізнаючись про специфіку представленої у мистецькій роботі культури та особливості взаємодії представників цих культур між собою, у тому числі через мову.

Як ми знаємо, мова – це живе явище, що здатне на різноманітні зміни та модифікації впродовж усієї своєї історії. Її лексичний склад швидко розвивається. Водночас із цим існує й певний пласт лексем, які залишаються відтворенням певної історичної доби, того колориту та соціокультурного зображення відповідного моменту в історії. І саме на дослідження та аналіз використання історизмів у творах, що зображають особливості доби Вікторіанства у таких медіумах інформації, як роман і серіал, звернено увагу у даній роботі. Окрім того, виявлено особливості вживання історизмів у творах різних історичних епох з метою стилізації.

У даному дослідженні представлено відображення саме доби Вікторіанства через історизми з огляду на популяризацію зображення цієї історичної епохи в останні декілька років та збільшення дослідницької бази стосовно відповідного періоду історії, як наприклад у роботах А. Чижевської [36] чи Т. Ведернікової [3]. Вивчення же історизмів доби Вікторіанства допомагає зрозуміти культурно-соціальний пласт зазначеного історичного періоду, який в подальшому вплинув значним чином на мовну ситуацію Великої Британії.

Вивчення поняття історизму представлено у роботах багатьох мовознавців, зокрема в науковій діяльності М. Мостового [25] чи К.Є. Білоног [1]. В інших же роботах увага зосереджується на використанні історизмів з метою стилізації художнього матеріалу під відповідну історичну

добу, як наприклад у дослідженнях О. Коваленко про роботи В. Скотта чи Г. Гайдученко у сфері української літератури [18, 6].

Актуальність цієї роботи полягає у зацікавленні маркованою лексикою серед мовознавців. зокрема в лінгвістичному, загально-історичному та культурологічному планах. (Т.В. Ведернікова [3], Г. Гайдученко [6], М. Мостовий [25], В. Іванишин [11], Л. Лонськ [24], Г. Левченко [23]). Завдяки досягненням зазначених науковців ми розширюємо розуміння поняття «історизм» у колі лексичного складу мови. Написання ж роботи зумовлене відповідним недостатнім вивченням саме історизмів та їхнього впливу на розуміння специфіки відповідного художнього твору, а зокрема різниці між представленими історизмами в художньому творі своєї доби та сучасного твору мистецтва, стилізованого під відповідну dobu.

Мета дослідження полягає у виокремленні використаних історизмів у романі В. Теккерея “Vanity Fair” та його однойменної телеадаптації й порівнянню специфіки їхнього використання у творах, створених відповідно у ХІХ та ХХІ століттях.

Завдання магістерської роботи обумовлені метою:

- 1) розглянути вплив доби Вікторіанства на лексичний склад англійської мови;
- 2) дослідити поняття «історизм» в колі стилістично маркованої лексики;
- 3) виявити особливості розмежування історичних реалій та історизмів;
- 4) порівняти поняття «історизм» та «архаїзм» та віднайти спільні й відмінні риси;
- 5) проаналізувати історизми доби Вікторіанства у творі В. Теккерея “Vanity Fair” та його телеадаптації;
- 6) провести порівняльний аналіз виокремлених історизмів із роману В.Теккерея та його однойменної телеадаптації.

Об'єктом магістерської роботи є історизми у романі “Vanity Fair” та його телеадаптації під назвою “Vanity Fair”.

Предметом є лексико-семантичні засоби вербалізації історизмів доби Вікторіанства у романі В. Теккеря “Vanity Fair” та його телеадаптації “Vanity Fair”.

Методами дослідження в даній роботі є:

– описово-аналітичний метод – використаний у виявленні специфіки використання історизмів доби Вікторіанства у романі В. Теккеря “Vanity Fair” та однойменній телеадаптації;

– метод контекстуального аналізу – дослідження історизмів у контексті відповідного художнього та аудіовізуального твору з оглядом на соціокультурні особливості зображеної історичної доби;

– елементи кількісного аналізу – проведено підрахунок та систематизація виявлених історизмів доби Вікторіанства для їх класифікації та розподілення на відповідні групи.

Матеріалом дослідження є роман В. Теккеря “Vanity Fair” 1847-1848 років та скрипт серіалу “Vanity Fair” 2018 року.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній проведено порівняльне дослідження засобів вербалізації історизмів доби Вікторіанства в оригінальному художньому тексті та сучасній телеадаптації відповідного тексту.

Теоретична значущість роботи визначається тим, що її результати і висновки є певним внеском у лексикологію (розглянуто вплив історизмів доби Вікторіанства на лексичний склад англійської мови) та стилістику (проаналізовано роль історизмів у процесі стилізації художніх та аудіовізуальних творів певної доби).

Практичне значення роботи полягає в тому, що її положення та результати можуть бути використані для доповнення курсів та спецкурсів з лексикології, стилістики англійської мови, літератури англійських країн для студентів спеціальності 035 «Філологія».

Структура дипломної роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків та резюме англійською мовою.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИЗМІВ ДОБИ ВІКТОРІАНСТВА

1.1. Вплив доби Вікторіанства на лексичний склад англійської мови

Лексика (грец. *lexikos* «словниковий») – це словниковий склад мови з фразеологією включно. За допомогою лексики ми розділяємо навколишній та внутрішній світ на частини і кожній із них присвоюємо назву-замінник. Розділ науки про мову, який вивчає лексику в усьому її обсязі, називається лексикологією [4, с. 8-11]. Словниковий склад будь-якої мови, як відомо, перебуває у стані безперервної зміни. Ця рухливість і мінливість його обумовлена тим, що мова, і в першу чергу, його словниковий склад, безпосередньо пов'язаний з виробничою і громадською діяльністю людей. Для виконання своєї найважливішої функції – функції засобу спілкування – словниковий склад мови повинен швидко реагувати на зміни у всіх сферах життя і діяльності людей. Таким чином, кількісний ріст і якісні зміни словникового складу мови пов'язані в кінцевому рахунку з історією народу [25, с. 28-33].

Словниковий склад мови не є однорідним. Ядром його є особлива група слів, яка називається основним словниковим фондом. Основний словниковий фонд складається зі слів, які охоплюють основні, життєво необхідні для людини поняття. Ці слова загальноживані, нейтральні у стилістичному відношенні і відрізняються великою стійкістю, тож вони створюють базу для утворення в мові нових слів [28, с. 208-210].

У кожній мові можна виділити такі шари лексики: слова, властиві всім мовам однієї сім'ї; слова, загальні для групи, підгрупи споріднених мов; споконвічні слова конкретної мови. Та окремою групою є запозичені слова. На прикладі англійської мови це виглядає так:

- індоєвропейські слова (спільні для багатьох мов): mother, brother, daughter, wolf, meat, hear, hundred, be, stand;
- германські слова: bear, finger, say, see, white, winter;
- західнонімецькі слова: age, ask, give, love, south;
- власне англійські (англосаксонські слова): lady, lord, boy, girl [9, с. 163-164].

Науковиці Е.В. Ткачик та Н.В. Роговська у своїй статті «Шляхи поповнення лексичного складу сучасної англійської мови» стверджують, що словниковий склад англійської мови поповнюється внаслідок двох головних процесів: «процесів зростання» (processes of growth), завдяки яким в мову входять нові слова та «процесів змін» (processes of change), завдяки яким одиниці, що вже існують, набувають змін значення [35, с. 37]. Таким чином можна сказати, що збагачення лексичного рівня відбувається двома шляхами: *кількісним та якісним поповненням* [35, с.37-38]. В свою чергу кількісне поповнення відбувається шляхом внутрішніх та зовнішніх процесів. Під внутрішнім процесом розуміють поповнення словникового складу за рахунок його власного потенціалу. Це продуктивний спосіб поповнення – словотвір. Зовнішнім процесом поповнення називають запозичення [38].

Запозичення в різних мовах по-різному впливають на збагачення словникового запасу. В певних мовах вони не мали такого впливу, який міг би істотно відобразитися на словниковому запасі мови. В інших мовах у різні історичні епохи вони мали такий істотний вплив, що навіть службові слова як, наприклад, займенники, прийменники, запозичені з інших мов, витіснили корінні службові слова. Оскільки процес запозичення є властивим для кожної мови і особливо значущим для лексичного складу англійської мови, ця тема завжди розглядалася як важлива і актуальна. Термін «запозичення» означає процес надходження і засвоєння слів внаслідок різних соціальних причин – війни, торгівлі, подорожей, технічного співробітництва, культурних зв'язків, включаючи літературу, філософію, релігію, освіту, мистецтво, тощо [28, с. 208-209]. Запозичуються, як правило, окремі слова; рідше це можуть бути

словосполучення (у тому числі сталі) чи навіть граматичні структури та словотворчі афікси [17].

Говорячи про запозичення необхідно згадати, що сам термін «запозичення» в англійській мові зустрічається у двох термінах, а саме «borrowing» та «loan-word» [35, с. 36]. Перший наведений термін зазвичай має на увазі використання іншомовного слова, яке асимілюється на всіх лінгвістичних рівнях до мови-реципієнта, як наприклад слово «respire», що пішло від оригінально латинського слова «respirare». Другий же термін зазвичай стосується тих слів, які запозичуються в мову, проте не асимілюються на усіх лінгвістичних рівнях до мови реципієнта, наприклад запозичене з французької «vis-a-vis» [33, с. 45-48].

Процес запозичення слова є надзвичайно цікавим для лінгвістів, що призводить у свою чергу до досить великого дослідницького надбання запозичень. Якщо брати до уваги саму ідею класифікації запозичень, то тут можна зустрітися з декількома тенденціями. Так, наприклад, доктор філологічних наук А.Ю. Філоненко стверджує, що запозичення можна класифікувати за наступними категоріями:

- за джерелом запозичення;
- за частиною запозиченого слова;
- за ступенем асиміляції [30, с. 51-53].

Частіше за все ми беремо до уваги саме класифікацію за походженням. Наведемо приклад такої класифікації для англійської мови:

- із германських мов: knight, low, flat, fellow, boon, cast, ill, sale (з давньоскандинавської), gummer, napper, fitter (з нідерландської);
- із романської групи мов: animal, formula, veto, radius, street, colony (з латини); baron, chivalry, command, glory, court, tailor, comfort (з французької);
- з інших мовних сімей та груп: judo, samurai, sumo (з японської), xylophone, epoch, echo (з грецької) [25, с. 39-51].

В англійській мові найбільша кількість запозичень з латинської, давньоскандинавської та французької мов. Проте, багато інших мов (кельтська,

грецька, російська, італійська, іспанська, арабська) також сприяли розвитку словникового запасу англійської мови [22, с. 30]. Історія словникового запасу мови тісно пов'язана з історією людей, які говорять цією мовою.

Крім класифікації за походженням слова варто зазначити ще й інші види розподілу запозичень. Можна згадати класифікацію за принципом запозичення, згідно з якою слова поділяються на:

- фонетичні (bouquet, queue);
- кальки (flea market, goes without saying);
- семантичні (pioneer, coach);
- запозичення словоскладаючих елементів (префікси inter-, sub- тощо) [13, с. 221-222].

Водночас із цим запозичення можуть бути класифікованими відповідно до своєї тематичної направленості. Наведемо приклад однієї з найбільш детальних таких класифікацій, в якій заявлено дев'ять основних тематичних груп. Серед них:

- 1) Суспільно-політична лексика;
 - Соціальні відносини і явища;
 - Політика;
- 2) Культурологічна лексика;
- 3) Лексика, що стосується фінансів;
- 4) Лексика, пов'язана з кулінарією;
- 5) Наукова лексика;
- 6) Спортивна лексика;
- 7) Релігійна лексика;
- 8) Медична лексика;
- 9) Судноводіння [35, с. 38].

Таким чином, можна побачити, що запозичення є наслідком плідного взаємозв'язку людей, народів чи культур чи то з політико-економічних причин, чи з причини взаємовигідного культурного обміну.

Якщо говорити про види словотвору, які допомагають розширювати загальний словниковий запас мови та утворювати за можливості нові конотації чи значення, можна виділити декілька найпоширеніших способів збагачення лексичного складу в англійській мові [9, с. 165-7].

Конверсія є одним з найпоширеніших способів творення неологізмів у сучасній англійській мові. При цьому способі словотвору нове слово утворюється без кількісних змін основної форми слова та без залучення будь-яких лінійних словотворчих елементів. Цей процес називають корневим або безсуфіксальним [33, с. 89]. Корінь, основа та граматична форма слова співпадають за звучанням та написанням, і лише зовнішні показники, такі як артикль, допомагають визначити значення та функцію слова в реченні. Наприклад: a friend – друг, to friend – додавати людину у список знайомих чи підписників у соціальних мережах. Субстанивація вважається одним із найбільш продуктивних методів конверсії. При субстантивациї ми перетворюємо синтаксичну одиницю в лексичну за рахунок вилучення одного з елементів фрази. Наприклад, прикметник *tom-and-por* в значенні «дрібний, маленький» (про бізнес), який є частиною словосполучення *tom-and-por operations*, почав функціонувати як іменник, увібравши в себе семантику всієї фрази [35, с. 37-38].

Ще одним популярним видом словотвору є афіксація, тобто утворення нових слів за допомогою суфіксів і префіксів (-ion; -al, -ful, -y; -ly; -ing; un-) [33, с. 221-222]. Афіксація є одним із найпоширеніших способів словотвору розвитку англійської мови на сьогоднішній день.

Якщо говорити про суфікси, то вони, як похідні елементи, виконують функцію афіксальної морфеми, яка знаходиться між коренем і закінченням і входить до складу основи. Не вживаючись самостійно, суфікс, однак, має смислове навантаження, що позначається на новоствореній лексемі. Це привело вчених до численних класифікацій суфіксів щодо їхнього походження, утворених з їх допомогою частин мови, продуктивності чи непродуктивності, частоти вживання, загальних значень і навіть емоційного забарвлення.

Суфікс як засіб словотвору є набагато глобальнішим за префікс. Пропорційна частка власне англійських суфіксів також більша, ніж префіксів. Це означає, що активне запозичення латинських, грецьких і французьких суфіксів не витіснило словотвірних елементів власної мови, продуктивність яких час від часу може поновлюватися: *boredom, freedom, kingdom*, але *stardom* – від іменника *star* «кінозірка» [38]. Можна побачити і зворотний процес: наприклад, такі англійські слова як *twofold, threefold* є менш уживаними, ніж ті лексеми, що були утворені за допомогою романського суфікса *-(b)le* – *double, treble* [17].

Префіксація є ще одним продуктивним способом словотвору, що допомагає змінювати лексичне значення слова. Модифікуючи лексичне значення слова, сам префікс рідко змінює граматичну складову самого слова в цілому, тому і слово, і префікс-дериватив частіше всього належать до однієї частини мови, наприклад: *abuse – disabuse, believe – disbelieve, apply – misapply, obey – disobey* [26, с. 22].

Словоскладання є ще способом утворення неологізмів, який можна назвати чи не найпродуктивнішим. При утворенні нового слова лексичні значення обох компонентів зливаються і утворюють нову семантичну одиницю з новим значенням, яке домінує над окремими значеннями основ і характеризується додатковим семантичним компонентом, відсутнім в інших основах [27, с. 97-99]. Такий спосіб словотвору зумовлює утворення нового слова шляхом поєднання двох і більше слів. При тому дуже часто поєднуються незалежні, діючі основи, наприклад: *skid-lid – захисний шолом водія, medicare – медична служба, skyscraper – хмарочос* [9, с. 88-93].

Іншим типом словотворення в сучасній англійській мові є скорочення. Скороченням називають частину слова, яка вживається після втрати окремих його елементів. Опущення окремої частини слова походить від явища узагальнення і відноситься до факторів мовної економії. Давність способу скорочення як мовного явища сягає перших знаків писемності (наприклад, піктографічного письма), різних позначень узагальнюючого типу (скорочення у

вигляді арабських і римських цифр), назв у слов'янських мовах, де заголовки були замінені буквами або складами [13, с. 221]. Такий спосіб словотвору є перш за все узагальненням. Для повної форми слова або словосполучення, що мають скорочену форму, обов'язковими були висока частотність і популярність його вживання або складність будови тощо. Наприклад, *doc* – *doctor*, *mic* – *microphone*, *sis* – *sister*. Більшість скорочень, які ми вживаємо, утворені від певних аналогій, добре знайомих мовцям [16, с. 71].

Ще одним способом утворення англійських неологізмів є телескопія. Під цим терміном ми розуміємо процес, за допомогою якого нове слово виникає в результаті злиття повної основи одного слова зі скороченою основою іншого або внаслідок злиття скорочених основ двох слів [11, с. 110-113]. Значення такого нового слова в більшості випадків містить сукупне значення двох його компонентів. Іноді це загальне значення складається із суми повного лексичного значення першого або другого компонента та граматичного значення іншого. Активну роль телескопування на сучасному етапі поповнення розмовного шару лексики можна пояснити тим, що один із економних способів утворення слів на позначення складних тем, явищ, понять у досить стислій формі: *agflation* (*agriculture* + *inflation*), *chugger* (*charity* + *mugger*), *carcoon* (зрощення слів *car* + *cocoon*), *beautifect* (*beautiful* + *perfect*), *tomacco* (*tomato* + *tobacco*), *computicate* (*computer* + *communicate*) [31, с. 83-88].

У процесі суспільних та науково-технічних змін відбувається також і зміна мови з мовленням. Такі процеси вивчає історична лінгвістика. Якщо казати точніше, то історична лінгвістика вивчає природу і причини змін у мові, виокремлює певні закономірності та досліджує вплив таких змін на розвиток людини як особистості та людства в цілому [38]. Певним чином ці процеси можуть бути зумовленими і когнітивними чи фізіологічними особливостями людини. Так у корені фонетичних змін лежить артикуляційне спрощення чи асиміляція подібних звуків [30, с. 36]. Коли ж ми кажемо про зміни в лексичному складі мови, то перш за все ми згадуємо запозичення у разі історичних взаємодій народів чи інших етнічних груп між собою та процеси

словотвору, які можуть бути спричиненими внутрішніми змінами серед певної групи людей [27, с. 59-60].

В історичному плані добою Вікторіанства називають час правління королеви Вікторії в період між 1837 та 1901 роками у Британській імперії. Цей історичний період став «помітним явищем ... в культурному прогресі країни» [3, с. 103]. Це був час зміни багатьох суспільних, релігійних та сімейних цінностей, які були зумовлені економічним розвитком та політичним становищем імперії [36, с. 61].

Для Британської імперії у той період був характерний надзвичайний розквіт капіталізму та підтвердження могутності та авторитету Англії на міжнародній арені [54, с. 28-30]. Англія не лише національно, але й глобально диктувала свою волю, виявляючи величезний вплив як у Європі, так і в усьому світі.

Стрімкий економічний розвиток забезпечувався також завдяки розширенню територій імперії та впровадженню нових політичних реформ [60]. Крім того, аналогічно до інших розвинених країн Заходу, у Великій Британії той час характеризувався індустріальною революцією та гострими соціальними конфліктами. Створюються нові міста, фабрики та залізниці, що призводить до зміни способу життя та соціальної структури.

Зміни в економічному та політичному житті англійців у часи Вікторіанства призвели до нових впроваджень і в соціокультурному житті. Таким чином, завдяки розвитку залізниці все частіше стало нормою відвідування морських курортів, різних активностей для сім'ї чи навіть сумісний перегляд футбольних матчів [64, с. 78-79]. В загально-суспільному ставленні до майбутнього почав переважати саме оптимістичний погляд на життя, з очевидним матеріальним і духовним розвитком населення [67].

Таке ставлення складалося також і завдяки розвитку у сфері журналістики та освіти населення загалом. Збільшився процент грамотності серед населення, що в свою чергу поставило великий акцент саме на розвитку

так званого «Вікторіанського» роману, який став чи не найяскравішим образом епохи [43, с. 101-102].

З точки зору історичної лінгвістики зазначена доба вплинула на розвиток англійської мови, а особливо на її лексичний склад. Це твердження підтримує науковець Мельвін Брегг, який зазначає, що значні військово-політичні та економічні зміни призвели до швидкого поповнення словникового запасу англійської мови новими лексемами та з іншої сторони переосмисленню вже існуючих понять у мові [44, с. 223-225]. Так, до новоутвореної лексики даного періоду належать такі слова як *self-acting mill*, *powerlooms*, *steampress*, *cylindrical steampress* тощо [32, с. 107; 60].

До змін у лексиці англійської мови призвели також і соціокультурні зміни. Так, наприклад, економічний та науково-технічний прогрес призвів до появи низки епонімів, що стали позначати новоутворені винаходи, явища або процеси [32, с. 109]. Особливою рисою епонімів є те, що вона є носієм екстралінгвальної інформації, окрім лише лінгвальної інформації [33, с. 44]. Епоніми утворюються внаслідок того, що певні імена, назви місць чи речей стають настільки популярними, що перетворюються з плином часу на загальні позначення певних родових об'єктів та понять, а окрім того певних абстрактних понять, якостей чи концептів [44, с. 54-55]. Таким чином, ця лексика стала своєрідним відображенням історичної епохи на вербальному рівні.

До епонімічної лексики, що утворилася впродовж Вікторіанської доби належать зокрема такі слова як «*raglan*, *cardigan*, *balaclava*, *helmet*, *nightingale ward*, *wheatstone bridge*» тощо. Інші епоніми могли з'явитися пізніше в результаті переосмислення вкладу відомих вікторіанців у різні сфери життя. Також у сьогоденні існує й певний пласт епонімів, що безпосередньо асоціюється з особистостями, що жили незадовго до чи під час доби Вікторіанства [32, с. 108].

Окрім епонімів, новоутворена лексика ще збагачувалася різноманітними топонімами на позначення захоплених територій або територій, де відбувалися бойові дії. Так, внаслідок Кримської війни 1853-1856 років такі топоніми

поповнили словниковий склад англійської мови: «Alma, Malakoff Hill, Sebastopol, Inkerman, Crimea» тощо [50, с. 135-137]. З цього очевидно, що військово-політичні зміни в імперії впливали і на мовний розвиток англійців [32, с.109].

В культурному плані економічна стабільність призвела до появи нових релігійних, етичних та ідеологічних особливостей. Поширюється поняття «поважність», що характеризується стриманою поведінкою в суспільстві, контролю розуму над почуттями та уникнення крайнощів [56, с. 221-223]. Багато хто з людей тих часів також наслідував пуританський моральний кодекс, який певним чином прославляв такі якості людини, як тверезість, працелюбство, вміння відмовлятися від розваг та втіх тощо [54, с. 29]. Пуританство та загальна релігійність у суспільстві впливала на сімейні та інтимні стосунки, що певним чином також відобразилася у мові соціуму [36, с. 61].

Здебільшого сім'ї у добу Вікторіанства були великими і патріархальними. Вони заохочували до працьовитості, респектабельності, соціальної поваги та релігійного конформізму [56, с. 225-226]. Хоча цей погляд на життя дев'ятнадцятого століття був справедливим, його й досі часто оскаржують у сучасному погляді на добу. До жінок і далі ставилися з певним приниженням, хоч і суспільні зміни збільшили можливості в освіті та працевлаштуванні поза сім'єю для багатьох жінок того часу [60].

Якщо говорити про лексику доби Вікторіанства на соціокультурне позначення, то перш за все можна зазначити наявність емоційно-оцінного фактору, закладеного у значення слів. Так, на реалізацію позитивного емотиву-номінативу могли бути описані базові емоції радості і триумфу, як-от «*the colours wave as joyant*», «*proud mass of English manhood*», «*You went on Tuesday to joy and happiness, with your mother and your devoted young soldier by your side*» тощо [20].

На противагу їм можна побачити вербалізацію багатьох негативних емоцій, наприклад *dread, fear, anguish, shame*. Це можна побачити з наступних

прикладів: «*for the return of the object of unanimous hatred and fear*», «*the continental domestic like to be treated with insolence*», «*Dreadful doubt and anguish - prayers and fears and griefs unspeakable - followed the regiment*» [32, с. 115].

Важливо також зазначити, що саме використання емоційно-конотативної лексики може бути пов'язаним як з особистими переживаннями, так і з загально-політичними змінами. Так, часто можна побачити зображення почуття триумфу, особливо під час опису певних воєнно-політичних подій: «*and among the best known was good-hearted, loveable, noble H.V.*», «*Noble patriot, Britain well*» тощо [44, с. 132].

При описі почуттів та станів можна побачити чітке розмежування між позитивним та негативним, між «добрим» і «поганим». Це очевидно через буквальне використання лексем «*good*» та «*bad*» для позначення характеристики героя: «*You are very good and kind, Joseph*» для позитивної оцінки та «*have been cruel bad this year with the lumbago*» для зображення пейоративного значення [32, с. 94].

Як вже відомо, мова – це досить динамічна одиниця. Її лексичний склад не залишається в одному стійкому вигляді, а постійно змінюється. Необхідно наголосити на тому, що зміни є дуже швидкими. І тому лексичний стан будь-якої мови потребує постійного дослідження - дослідження на певному синхронному зрізі та в діахронії [24, с. 203]. Зміни в будь якій мові можуть виражатись, по-перше, у тому, що певні лексичні одиниці застарівають і виходять із вжитку або стають маловживаними, по-друге, у мові з'являються нові одиниці, які або замінюють ті, що вийшли із вжитку або починають функціонувати поряд із ними тривалий або короткий час, по-третє, уже існуючі в мові одиниці можуть набувати нових значень, по-четверте, існуючі в мові одиниці можуть видозмінюватись [23, с. 290].

В останні десятиліття зміні лексичного складу мов приділяється доволі багато уваги як вітчизняними так і закордонними дослідниками. Підвищена зацікавленість до інновацій обґрунтовується тим, що останнім часом в англійській мові з'явився великий прошарок нових слів та словосполучень,

утворених під впливом різноманітних соціальних чинників, та й певним дослідженням історично маркованої лексики у їхньому соціокультурному осередку [46, с. 89-90]. Усі ці лексеми потребують комплексного аналізу, нових досліджень основних джерел, способів та механізмів утворення.

У більшості випадків різноманітні новоутворення в англійській мові можна віднести до поняття неологізму. Таким чином, можна побачити, що слова та словосполучення об'єднують у групу неологізмів саме за критерієм їх новизни в мові [26, с. 22-23]. Неологізми з'являються у мові впродовж усього її існування завдяки усім позначеним внутрішнім та зовнішнім процесам розвитку мови. На думку багатьох вчених кількість інновацій на лексичному рівні не піддається точним підрахункам, оскільки неологізми виникають не в мові взагалі як у системі соціально-закріплених знаків, здатних об'єктивно існувати, а реалізації цієї системи – у мовленні конкретних носіїв [23, с. 292]. До того ж не всі вони закріплюються в мові. Саме тому у сучасному мовознавстві ведуться дискусії щодо різниці між неологізмами та оказіоналізмами. [7, с. 122; 68, с. 145]

На противагу попередньому поняттю вживають також поняття «історизм» та «архаїзм». Крім того, варто зазначити, що неологізми, архаїзми та історизми разом складають групу слів, що визначає своє поняття за темпоральною складовою, тобто за тим наскільки даний термін чи поняття є новим чи старим у відповідній мові [34]. Тим не менш, ця складова може змінюватися в залежності від того, який саме період історії мови береться до уваги у дослідженні. Так одне слово, що належало до групи неологізмів за часи Середньовіччя чи доби Вікторіанства, у сучасному мовному зрізу може належати до групи архаїзмів чи історизмів. Так, наприклад, слова «peasant», «vassal» чи «fief» були частиною щоденного життя для людей Середньовіччя, однак на сьогоднішній день за відсутності таких соціальних структур ми не вживаємо ці лексеми, тобто вони вийшли із групи загальноновживаної лексики та перейшли у групу стилістично забарвленої лексики [30, с. 66-68; 39]. Отже,

деякі слова проходять через процес архаїзації за період соціокультурних чи історичних змін.

Чимало історизмів та архаїзмів утворюються в мові за рахунок різних семантичних процесів, які впливають і на лексичний склад мови. Одним із таких процесів є генералізація – розширення значення слова [16, с. 54]. Частіше за все ми можемо казати за процес, коли слово, що служило найменуванням одного виду предмету в результаті стає найменуванням усіх видів цього предмету. Наслідком такого процесу можна вказати зміну значення слова «ріре», яке колись мало значення духового інструменту, але зараз вживається зі значенням «any hollow long cylindrical body» [15].

З іншої сторони відбувається протилежний процес – звуження значення [38]. Прикладом цього може служити зміна значення слова «knight» у процесі історії. Первинним значенням цього слова було «a boy», яке пізніше трансформувалося в «young servant», згодом – в «military servant» і нарешті – «a noble man». Наразі це слово може використовуватися в офіційних структурах, говорячи за титул, який надається видатним людям монархом Об'єднаного Королівства, або ж зазначатися в метафоричному змісті, говорячи за людину, яка проявляє благородні риси характеру [40, с. 331-332]. Таким чином, представлене слово в різних історичних проміжках часу може мати різні значення [26, с. 23-24].

Отже, можна визначити, що лексичний склад мови є величезним інформаційним пластом та базою для розкриття особливостей життя певної нації, її історичної основи та культурних упроваджень, з якими стикаються представники окремої нації чи народності. Лексичний склад мови неупинно змінюється, залишаючи певні лексеми у минулому та набуваючи нових слів та нових значень для уже існуючих лексем за рахунок способів словотвору. Історичні епохи, такі як доба Вікторіанства, впливають значним чином на лексичні зміни завдяки власним політичним, економічним чи соціокультурним процесам. Таким чином, словниковий склад мови розвивається як у зовнішніх, так і внутрішніх процесах. Соціокультурні зміни сприяють новим

словотворним процесам на позначення нових реалій чи емоційно-оцінних категорій, а економічні та політичні зміни впливають на зв'язок мов між собою, що призводить до запозичень різноманітних лексем.

1.2. Поняття «історизм» у колі стилістично маркованої лексики

Як було зазначено раніше, групи слів «історизми» та «архаїзми» можна віднести до поняття історично маркованої лексики або застарілої лексики, що становить меншу категорію у пласті стилістично маркованої лексики – тобто відповідних слів та словосполучень, що є маркерами відповідного стилю мовлення із урахування їхньої вживаності у текстах різних стилів. Окрім них до стилістично забарвленої лексики можна віднести такі групи слів, як неологізми, варваризми, діалектизми тощо [25, с. 103-105].

Під поняттям «історизм» у лінгвістиці розуміються слова чи словосполучення, що називають предмети та явища об'єктивної дійсності, які вийшли з ужитку [23, с. 290]. Це старовинні слова, що не використовуються більше в сучасному мовленні, але присутні в історичних працях, мемуарах, історичній хроніці тощо. Ті об'єкти та явища, що колись позначалися історизмами, вже зникли чи стали неактуальними для сучасного життя. Важливим є і процес взаємозаміни, що може відбуватися між групами застарілої лексики та неологізмів [18, с. 8-9]. За певних умов нові слова і словосполучення зі зміною історії можуть стати частиною пласту історично маркованої лексики, якщо ці слова чи поняття, що вони позначали, зникли із суспільного життя.

Процес еволюції лексичного складу може залишатися непомітним для пересічного громадянина, однак ця зміна часто слугує відображенням глибоких змін в суспільстві та культурі через мову. Мовознавці відзначають явище утворення історизмів, розглядаючи його як ключовий індикатор суспільного розвитку та важливий елемент для розуміння менталітету та віддзеркалення історії через призму мови [4, с. 25-27].

Як зазначає мовознавиця Галина Гайдученко, «визначальною властивістю історизмів є їх співвіднесеність з двома часовими планами історії носіїв мови – сучасним і попереднім сучасному». В даному випадку ми можемо говорити за значимість історизмів для розуміння соціокультурних особливостей суспільного розвитку. З однієї сторони, історизми існують лише в смисловому просторі однієї з історичних епох, з іншої ж – є невід’ємним елементом розуміння історії в сучасному дискурсі, що змушує існувати дані лексичні одиниці за межами лише одного періоду історії [6, с. 66-7].

Мовознавиця Ведернікова вважає, що використання історизмів «втілює розуміння сутності історії і суспільного розвитку, усвідомлюючи залежність людини від історичного процесу» [3, с. 103]. Тому, вивчаючи історизми доби Вікторіанства ми можемо зрозуміти як мислення тогочасної людини, так і розширити власне розуміння історії та її вплив на сьогоденне життя.

З появою нових слів та словосполучень у щоденному мовленні, застаріла лексика здатна набувати нових емоційних та стилістично-функціональних забарвленостей. З огляду на це, історизми можуть вживатися у творі з метою стилізації, отримуючи не тільки денотативне, але і конотативне значення [24, с. 202]. Нову стилістичну забарвленість історизм набуває в творі саме завдяки контрасту, який відбувається при використанні нейтральної та стилістично забарвленої лексики разом. У таких випадках використання історизмів може служити метафоричним переосмисленням для твору, що у свою чергу сприяє емоційності та образності, характерного для художнього стилю [2, с. 114-115].

Багато мовознавців сходяться на тому, що історично маркованій лексиці властива передача емоційної забарвленості. Окрім того, її використання у художніх творах, а особливо в історичних творах, підтримує так звану «двопланову» природу історичної прози, коли у роботі присутні як сучасні для автора лексеми, так і лексеми відповідного історичного періоду [11, с. 118].

Історизми разом з архаїзмами виділяють як марковану категорію завдяки «часовій відокремленості» [6, с. 66]. Застарілим словам властива архаїчна забарвленість, експресивність та часова приуроченість, що робить їх цінним

засобом художнього зображення дійсності [30, с. 26]. Якщо ж казати за власне історизми, то вони частіше, ніж архаїзми, є закріпленими за відповідною історичною епохою, бо саме вони виступають «темпоральними показниками», тобто співвідносять зміст тексту із певним періодом реального часу [6, с. 67]. Отже, за рахунок використання історизмів у творах художньої літератури створюється відповідний культурно-соціальний та лінгвістичний контекст тієї чи іншої історичної доби [6, с. 66-67].

Ідея виокремлення історизму завдяки часовій приуроченості з'являється також в роботі Ю. Соловйової, де вона зазначає, що історизми допомагають нам краще розуміти поняття, що існували раніше в історії. За словами науковиці, вони «дають нам змогу зануритися в минулі епохи й подивитися на світ очима людей, які жили в ті часи» [34].

У самому ж художньому творі історизми можуть грати різноманітні ролі. Згідно з О. Коваленко у художньому творі історизми функціонують для безпосереднього опису історичної епохи, індивідуалізації образу персонажа. Крім цього, ці слова можуть ще мати соціально-характерологічну функцію [18, с. 12]. Таким чином, ми можемо говорити про те, що історизми слугують предметом характеристики як самих героїв художнього твору, так і загальної характеристики описаної доби чи тогочасного суспільства.

Говорячи про історизми, необхідно зазначити, яким чином науковці класифікують та виокремлюють подану лексичну групу при аналізі. Цей процес безпосередньо пов'язаний з самим поняттям «історизм» та його особливостями.

О. Коваленко зауважує, що «у науково історичній оповіді використання історизмів не пов'язане з якоюсь особливою стилістичною функцією, а лише з функціонуванням термінів певної галузі науки». Таким чином, можна виділити історизми відповідно до семантичних чи тематичних груп в залежності від тих сфер наук, яких вони торкаються [5, с. 76].

Серед історизмів можна виділити такі семантичні групи:

- назви урядових та військових чинів, адміністративних посад;
- назви неіснуючих установ і організацій;

- назви колишніх професій;
- назви старовинної зброї, амуніції, військових регалій;
- назви колишніх знарядь праці;
- назви старовинного чоловічого та жіночого одягу, взуття, головних уборів;
- назви старовинних монет, грошових одиниць;
- назви старовинного посуду;
- імена і прізвища відомих історичних діячів;
- назви зниклих народів, які відіграли певну роль в історії людства;
- назви колишніх організацій та їх представництв [4, с. 46-47].

У своїй науковій роботі В.Горобець описує трохи іншу класифікацію, яка усе ж заснована на тематичному розподілі [30, с. 50]. В цій класифікації виділені такі основні категорії як сільськогосподарська лексика та промислово-виробнича. Ці дві категорії у свою чергу розподіляються на менші підпункти. Таким чином, до сільськогосподарської лексики належать такі категорії як:

- лексика в галузі землеробства;
- лексика в галузі тваринництва;
- лексика пов'язана із заготівлею і споживанням продуктів тваринництва;
- млинарська лексика;
- назви овочів, фруктів, зелені;
- назви напоїв;
- назви продуктів тваринництва і рибальства.

До промислово-виробничої лексики належать інші категорії, серед яких:

- лексика, пов'язана з виготовленням тканини, пошиття взуття, одягу;
- лексика зі сфер будівництва;
- назви меблів, посуду та інших речей [30, с. 51-53].

Більш детальною з точки зору розподілу семантичних груп є класифікація представлена науковцем І. Білодідом, в якій загалом окреслено чотирнадцять

основних груп, які можна виокремити серед історизмів [30, с. 55]. Наведемо згадані семантичні групи:

- слова, що характеризують соціальний стан, місце людини у суспільстві;
- назви минулих урядових і військових чинів, адміністративних посад;
- назви колишніх установ і організацій;
- назви стародавньої зброї, амуніції, військових регалій;
- назви колишніх знарядь праці;
- назви старовинного чоловічого і жіночого одягу, взуття та колишніх головних уборів;
- назви старовинних монет або грошових одиниць;
- назви не існуючих у наш час одиниць виміру і ваги;
- назви стародавнього посуду;
- імена і прізвища відомих історичних діячів;
- назви зниклих народів;
- назви колишніх релігійних організацій [30, с. 55-57].

У своїй роботі О. Коваленко також виділяє два типи історизмів – лексичні та семантичні [18, с. 15-16]. Дана класифікація визначає лексичні історизми як ті, що перейшли у пасивний словник у зв'язку із зникненням усіх своїх референтів, а семантичні – ті, у яких одне зі значень стало застарілим у процесі історичного розвитку. Схожа класифікація присутня і в роботі Л. Шевченко, де виділяється особлива група семантичних історизмів, які продовжують вживатися в мовленні завдяки своїм додатковим чи похідним значенням [4, с. 38]. Водночас із цим можна також зазначити і зміну значень в процесі історії. Так, наприклад, в добу Вікторіанства лексема «transport» замість свого основного значення «пересувати» набувала ще й значення «посилати на каторгу», натякаючи на каторжників, яких висилали на територію Австралії у ті часи існування імперії [45].

Окрім цього, за термінологією О. Ф. Бурбак, історизми можна поділити на ендоцентричні, тобто ті, що виступають в якості основного найменування певного історичного національно-культурного референта для позначення усіх його ознак, та екзоцентричні – номінативні одиниці, що виступають в якості вторинного найменування референта, що відображають лише частково притаманну йому ознаку [24, с. 204-206]. Також можна зазначити одночасні та ретроспективні історизми. Одночасні історизми зазвичай називають поняття, що існують в історичній епосі, у той час як ретроспективні позначають поняття, що вже стали застарілими по відношенню до зображуваного історичного часу [37].

Таким чином, можна побачити, що історизми займають непересічне місце серед стилістично маркованої лексики, надаючи твору емоційної забарвленості та слугуючи маркером історичної доби чи епохи. Завдяки використанню історизмів автори творів здатні створити необхідну стилістичну репрезентацію обраного часу, описуючи передусім саме елементи щоденного життя різних сфер людської діяльності. З огляду на це історизми набагато частіше розподіляються та класифікуються залежно від тематичної наповненості, тобто частин діяльності, які вони описують. Найчастіше історизми розподіляються за сферами суспільно-політичних, військових, промислових чи просто побутових реалій.

1.3. Особливості розмежування історичних реалій та історизмів у сучасній англійській мові

Не менш важливим для розуміння історично маркованої лексики є відокремлення двох дуже близьких понять – історичних реалій та історизмів. Для виявлення ключових ознак диференціації необхідно, перш за все, визначити поняття реалій у дослідженнях мовознавців.

Проблеми визначення поняття реалій та способи їх класифікації за тими чи іншими ознаками порушувались в роботах таких мовознавців, як Р. Зорівчак

[10], А. Федоров [4], С. Флорін [38] та С. Влахов [30], Є. Верещагін [38], В. Костомаров [35], В. Виноградов [4], Г. Томахін [30] тощо.

Саме поняття «реалія» позначає предмети матеріальної чи духовної культури, характерні для конкретного суспільства чи народу, що виражають його своєрідність і колорит [10, с. 23]. З іншого ж боку це можуть бути слова, що позначають ці предмети і явища, тобто реалії володіють національним колоритом. І саме тому реалії, зокрема історичні, виступають як відображення національної самобутності народу [11, с. 36].

З точки зору лінгвістики реалії можна віднести до безеквівалентної лексики. Сам термін «реалія» вже позначає існування певної речі чи поняття загалом чи хоча би в один із історичних періодів. Частіше за все реалії стосуються саме предметів національного колориту. Однак реалії можуть мати й часовий колорит, згідно з яким можна побачити зміни в суспільстві через зміни реалій. Загалом до реалій з часовим колоритом й прийнято включати історизми, а також архаїзми разом з неологізмами [29, с. 271].

Згідно з часовою ознакою реалії можна розділити на історичні та сучасні. Історичні реалії пов'язані з певною епохою або минулим окремої соціальної групи. До них відносяться назви історичних подій, документів, політичних, релігійних та соціальних груп. При цьому є історичні реалії, які залишилися актуальними у свідомості носіїв даної мови, культури і вживаються в сучасній мові, а також історичні реалії, що втратили свою актуальність, які вже мало хто вживає в повсякденному мовленні [19, с. 228-229]. Історичні реалії протиставляються сучасним. Останні вживаються в сучасній мові, позначають поняття, що існують в даний час.

Г. Д. Томахін визначає сучасні та історичні реалії, а саме визначає останні як історизми та неологізми: «Історизми – це слова, що позначають мертві реалії, а неологізми – слова, що позначають реалії, які виникли в даний період» [30, с. 58].

У класифікації створеній Є. М. Верещагіним та В. Г. Костомаровим серед семи груп реалій, що наділені національно-культурною семантикою, виділяють

історизми як слова, що позначають предмети та явища попередніх історичних періодів. Водночас із цим реалії з точки зору мовознавців слугують лише фоновою інформацією, тобто має у своєму значенні лише специфічні факти чи знання матеріальної культури минулого або сьогодення [29, с. 272].

Згідно ж з класифікацією реалій В. С. Виноградова, що базується на латиноамериканському матеріалі, історизми є частиною лексики, яка називає реалії державно-адміністративного устрою і суспільного життя. Сюди входять такі групи як адміністративні одиниці і державні інститути; громадські організації, партії, їх функціонери та учасники; промислові та аграрні підприємства, торговельні заклади; військові і поліцейські підрозділи і чини; цивільні посади та професії, титули та звання. Окрім цього, історизми ще є частиною лексики, яка відображає асоціативні реалії, тобто реалії, пов'язані із конкретною символікою, фольклором, історичними чи літературно-книжковими алюзіями [29, с. 272-273]. Зазвичай такі реалії пов'язані з історико-культурними національними явищами і досить своєрідно втілені у мові.

Існує ще класифікація реалій Р. П. Зорівчак, згідно з якою реалії поділяються на власні реалії та історичні реалії. Тим не менш, сама мовознавиця дає наступне визначення історичним реаліям: «семантичні архаїзми, які внаслідок зникнення референтів входять до історично дистантної лексики, втративши життєздатність» [10, с. 24]. Також наголошується на тому, що історичним реаліям властивий зв'язок із семою «минуле», що позначає старіння референта, який називає історизм і його випадіння із суспільного мовлення [10, с. 19-22].

З огляду на зазначені класифікації можна зробити висновок, що історизми є частиною реалій і можуть вказувати на історичний, культурно-національний чи асоціативний колорит. Однак необхідно зазначити, що не усі історизми можуть бути історичними реаліями. До історичних реалій можуть належати лише ті історизми, що безпосередньо пов'язані з розвитком культури чи національної спадщини конкретного народу чи нації в певний проміжок історії людства.

1.4. Поняття «історизм» та «архаїзм»: спільні та відмінні риси

Історично маркована лексика стає одним із ключових понять у розумінні процесів зміни лексичного складу. Тим не менш, важливим є й правильне розмежування між двома основними лексичними групами, що належать до стилістично маркованої лексики, а саме архаїзмами та історизмами.

Перш за все, варто зазначити, що історично маркована лексика функціонує у різних мовних контекстах. Така лексика може позначати певну віддаленість у часі, може показувати стилізацію тексту під старину, чи навпаки – засвідчувати «неподільну єдність архаїчної лексики з архаїчним текстом» [6, с. 67]. Використані у будь-якому тексті, вони породжують у читача безумовні асоціації з історичним минулим.

За основу дослідження історично маркованої лексики приймається стилістична класифікація З. В. Тимошенко, згідно з якою історизми протиставляються архаїзмам на підставі наявності або відсутності у слова лексико-стилістичної парадигми [18, с. 18].

Саме факт наявності або відсутності у слова лексико-стилістичної парадигми визначає особливості введення даного слова у художній текст історичного роману. Різниця у прийомах введення архаїзмів та історизмів у текст пояснюється тим, що архаїзми входять у лексико-стилістичну парадигму (тобто мають синоніми, антоніми), а історизми не входять [29, с. 272]. Таким чином, непрямий спосіб тлумачення архаїзмів, який включає введення у текст сучасного синоніма в межах одного висловлювання, включення архаїзму в синонімічний ряд, введення у розповідь синонімічного архаїзму, використання прямих або непрямих антонімічних відношень, повна або часткова семантизація архаїзму за рахунок його сполучуваності із сучасним словом є найпоширенішими способами введення архаїзму в текст [1, с. 38-40]. Для введення історизмів у текст, навпаки, характерним є прямий спосіб, тобто розкриття значення слова у виносці, тлумачення за допомогою уточнюючих та пояснювальних слів [33, с. 78].

Іншою причиною до розрізнення понять «архаїзми» та «історизм» є їхня приналежність до різних причин архаїзації [13]. У випадку архаїзмів слово на позначення певного предмета, явища чи поняття було витіснено іншими рівнозначним словом, що стало більш прийнятним у суспільстві [39]. У випадку ж історизмів позначувані ними явища, предмети, поняття зникли із побуту та життя суспільства, що і призвело до подальшої архаїзації.

Також важливим є питання розрізнення архаїзмів та історизмів з стилістичної точки зору. У сучасній лінгвістиці немає жодних дискусій щодо того, що можна вважати архаїзм стилістичним засобом [2, с. 111]. З іншої сторони, історизми, хоч і додають експресивності та образності відповідної історичної епохи, все ж визначаються як поняття з подвійним характером [5, с. 89]. У даному випадку мова йде про те, що історизми можуть позначати як прості терміни, що існували в минулому, так і історичні реалії, тобто наповнюють текст національно-культурним колоритом. Отже, вживання історизмів у тексті значною мірою залежить від контексту вживання лексеми та характеру відсилання до відповідного культурного чи асоціативного колориту [14, с. 34]. Слід також зазначити, що іноді використання історизмів у творі є обов'язковим засобом вираження у творі, оскільки в більшості випадків цей вид застарілої лексики називає лише один референт, який не має більш сучасних аналогів у мові [19, с. 228].

Якщо говорити про спільні ознаки історизмів та архаїзмів, то ми можемо зазначити перш за все спеціальну стилістичну настанову часового фону розповіді, тобто їхнє використання слугує для стилізації твору під відповідну епоху та створює необхідну для автора образність і експресивність доби [4, с. 57]. Також до спільних рис можна віднести низьку частоту вживання обох груп, з урахуванням того, що обидві групи слів є частиною стилістично маркованої лексики, а отже використовуються лише в деяких стилях мовлення, що у свою чергу призводить до ще однієї спільної риси, а саме – обмеженого функціонування чи взагалі відсутності у певних стилях мови [5, с. 28-30]. Окрім

того, можна вказати периферійну позицію в словнику як ще одну спільну характерну ознаку між архаїзмами та історизмами [2, с. 112].

Отже, застаріла лексика є незмінною частиною будь якої мови, яка утворюється внаслідок архаїзації відповідних понять, термінів чи елементів матеріальної культури в процесі історичного розвитку. Тим не менш, для сучасної мови така лексика має достатньо важливе значення, особливо у плані стилістики. Саме використання історично маркованої лексики забезпечує правильне художнє втілення періоду історії у художньому творі. І незважаючи на спільні та відмінні риси, архаїзми та історизми в тісній взаємодії з іншими засобами стилізації створюють неповторний образ мови, який є основою індивідуально-художнього стилю будь якого автора.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІСТОРИЗМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ В. ТЕККЕРЕЯ “VANITY FAIR“ ТА ЙОГО ОДНОЙМЕННІЙ ТЕЛЕАДАПТАЦІЇ

2.1. Твір “Vanity Fair” як темпоральний показник Вікторіанської доби

Роман “Vanity Fair” є одним із найвідоміших творів Вільяма Мейкпіса Теккеря, названий самим автором «novel without hero» [70, с. 6]. Сама назва була запозичена з твору Джона Беньяна «Шлях пілігрима» [36, с. 61]. Цей твір був написаний автором впродовж 1847-1848 років й досі вважається чи не найкращим романом В. Теккеря [43, с. 49]. Тут можна побачити реалістичні узагальнення про людей водночас із соціальною критикою та сатиричною майстерністю письменника.

Сюжет самого твору відгалужується від свого сьогодення та описує події, що відбуваються впродовж 1810-1830 років [36, с. 62]. У просторовому ж плані події роману охоплюють декілька важливих територій для того часу, а саме Англію, Австрію, Францію, Індію тощо. Таким чином, цей твір історично маркує не лише час написання роману – під час Вікторіанської доби, але й слугує певним показником періоду Наполеонівських війн у Європі [65]. Водночас із цим, він співставляє життя у доволі близькі історичні епохи і показує усі характерні ознаки життя англійців у ХІХ столітті.

У художньому творі В. Теккеря чітко простежується авторська настанова на «концептуальне відтворення історичного процесу». Таким чином у сюжеті та діях головних героїв можна побачити як історичні реалії того часу, так і підкреслити моральні та етичні норми тогочасного суспільства, а передусім вади та гріхи звичайних людей. Тобто у певному розумінні представлено суспільне лицемірство. Також ми можемо спостерігати за зображенням таких вад, як пихатість, снобізм, самолюбство [20].

Сюжет роману розгортається на тлі історичних подій, де автор вказує точні дати, але уникає чіткого опису цих подій, як вони були зазначені істориками. Важливо зауважити, що це не документальна історія, хоча в ній знаходиться достатньо фактів, що співпадають з реальними подіями [50, с. 198-199]. Все ж автор не ставить перед собою завдання розглядати економічні або політичні аспекти. Роман фокусується на життєвих історіях героїв, які виступають у ролі учасників всього, що відбувається, вони є джерелом та рушійною силою історії [3, с. 103].

Одною із ключових подій у творі є опис впливу на британське суспільство битви при Ватерлоо [66, с. 224]. Якщо ж казати більш детально, то ми бачимо «вплив історії на людську долю, формування особистості через певні обставини, тлумачення того, як окрема людина мало або взагалі не впливає на історію, не може в корені змінити обставини свого існування» [3, с. 104]. В цих епізодах ми бачимо зображення відповідної епохи через героїв та події, що відбуваються з ними.

Ми можемо зазначити, що жанром роману В. Теккерея “Vanity Fair” є саме хроніка. Художній твір описує соціальне і культурне життя Великої Британії, зіставляючи його із особливостями економіки та політики відповідного часу [65, с. 193]. Одночасно з цим він показує взаємозв’язок усіх цих сфер між собою. Письменник зображує історію окремих особистостей із зовсім різними характерами в русі та водночас показує моральну деградацію англійського буржуазного суспільства як окремий процес [36, с. 62]. Він яскраво малює портрети типових представників панівних класів і їх різних верств і боротьбу всередині цих класів. Єдина художня система створена автором завдяки його суб’єктивному зображенню художнього часу та простору, крім фактичного часу, що зображується, яскраво підкреслюється авторський час [65]. З лінгвістичного погляду можна сказати, що використана лексика допомагає визначати взаємозв’язки різноманітних сфер життя передусім через мовлення персонажів та ремарки самого автора [3, с. 104].

Незважаючи на те, що події розгортаються в XIX столітті, письменник не просто вводить читача в минуле, але також намагається оцінити та відобразити сучасні реалії. Це не лише віддзеркалення соціальних конфліктів минулого, але й навчальний приклад для сучасності. Звернення до минулого в романі виступає як мудрим настановленням, яке допомагає зрозуміти теперішнє і, водночас, намагається передбачити можливе майбутнє [50, с. 201-203].

“Vanity Fair” позначений синтезом історичного та сучасного роману. Минуле, теперішнє та майбутнє є рівними для автора перед лицем фатуму, саме тому Теккерей іронічно зближує в романі далеке та близьке, велике та мале, героїчне та побутове [12, с. 58]. Письменник подає парадоксально «перекручене» розташування розділів про Ватерлоо, коли військові епізоди стають лише невеликим доважком до розлогих тилкових сцен, які сатирично змальовують паніку, страх, інтриги тих, хто наживається на перемозі чи поразці Наполеона [43, 98-101]. Сама битва уподібнюється до звичайної бійки, а імператор порівнюється з маріонеткою. Таким чином, В. Теккерей натякає на те, що історичні події та відомі особи, що безпосередньо пов'язані з Наполеонівськими битвами є не такими важливими для оповіді, адже головним є зображення саме особистісних характеристик героїв та їхня жага до різноманітних марнославних цілей [70, с. 121].

Отже, роман В. Теккерей дає нам чітке уявлення не лише про політичні та економічні елементи суспільного життя, але і надає певну соціокультурну характеристику історичному періоду Вікторіанської доби. Завдяки майстерності автора відбувається розуміння колориту епохи й зазначається специфіка тогочасного існування англійського суспільства. Загалом, твір є важливим темпоральним маркером, що забезпечує його культурну цінність.

2.2. Особливості телеадаптації твору В. Теккерей “Vanity Fair”

Телеадаптація “Vanity Fair” – це історична драма, заснована на оригінальному романі “Vanity Fair” В. Теккерей. Міні-серіал створений на

замовлення британської телекомпанії ITV та міжнародної стримінгової платформи Amazon Prime. Показ історичної драми розпочався 2 вересня 2018 року та закінчився 7 жовтня того ж року з відповідною презентацією семи епізодів [73].

Основними жанрами телеадаптації можна зазначити історичну драму з певними елементами мелодрами та комедії [74].

Головні ролі в серіалі зіграли британські актори Олівія Кук у ролі Беккі Шарп, Том Бейтман у ролі капітана Родона Кроулі, Джонні Флінн у ролі Уільяма Доббіна, Клаудія Джессі у ролі Емілії Седлі та Майкл Пейлін у ролі автора оригінального роману – Вільяма Теккерея [69].

Зйомки серіалу були започатковані за допомогою студії Mammoth Screen, яка покрила усі основні витрати [74]. Режисером проекту виступив Джеймс Стронг, а основним сценаристом – Гвінет Г'юз [73].

Серіал “Vanity Fair“ був знятий на натурних локаціях у Лондоні та Кенті у Великій Британії. Для зображення описаного парку розваг Воксголл-Гарденз використовувався майсток Сайон-Гауз, що знаходиться у північній частині Лондона [73]. Поле битви під Ватерлоо та Брюссель знімалися на території парку маєтку Мейпдарем, у той час як сцени Брюссельської опери були відзняті у театрі Hackney Empire та у маєтку Ланкастер, що належить Міністерству внутрішніх справ Великої Британії [76].

Також певні сцени знімалися з виїздом до Угорщини. Таким чином, вулиці Брюсселя, описані у романі, були представлені на екрані завдяки парку королівського палацу Геделле, а німецьке курортне містечко Пампернікел, що з'являється у фіналі роману, знімалося у парку Верошлігет, у тому числі замок Вайда Хуняд та термальний комплекс Сечени, що знаходяться у Будапешті [73].

Відгуки критиків були неоднозначними. З однією сторони, більшість з них позитивно відгукувалися щодо декорацій, представлених у серіалі, та акторської гри Олівії Кук, що грала Беккі Шарп, з іншої – критикували темп оповіді та певні сюжетні зміни [77].

На одному із найпопулярніших веб-сайті зібраних рецензій Rotten Tomatoes серіал має 89 відсотків «свіжості» від критиків та 88 відсотків від загальної аудиторії. Середній рейтинг серіалу складає 7,08 з 10 на тому ж сайті на основі 33 рецензій. Консенсус, представлений на сайті, свідчить, що «блискучий образ запеклої та інтриганської Беккі Шарп, зіграної Олівією Кук, робить цю адаптацію більш привабливою для публіки XXI століття». На сайті Metacritic телеадаптація отримала середню оцінку 66 зі 100 на основі 7 критиків, що вказує на більшість позитивних відгуків [76].

Критик Бен Доуелл у своїй рецензії на серіал на сайті RadioTimes.com схвально відзначив серіал, а особливо гру Олівію Кук, вказавши, що «серед усіх варіантів Беккі на телебаченні – Джойс Редман, Сюзан Хемпшир, Єва Матесон, Наташа Літл, та навіть Різ Уізерспун з фільму 2004 року – Олівія Кук одна із найкращих, з тих, що ми бачили» [74]. З іншої сторони, критик Верн Гей висловив думку про те, що адаптація не досить точно передає оригінал та іноді здається «домашнім завданням», але не повноцінним самостійним твором [48].

Метью Гілберт у своїй рецензії у The Boston Globe був більш позитивним стосовно даної телеадаптації, вказавши, що серіал сподобається фанатам історичних кінематографічних робіт, яким подобаються трохи скандальні та неоднозначні герої, які не сидять і не чекають доки настане їхній щасливий кінець [49].

Говорячи за сюжетну відмінність, багато критиків визначають, що телесеріал не повторює в точності оригінальну послідовність дій і замінює декілька сюжетних елементів з огляду на хронологію самого серіалу й на формат кіноадаптації. Таким чином, наприклад, діяльність двох окремих синів барона Пітта Кроулі була переписана на одного героя серіалу, що змінило в подальшому особистий шлях розвитку одного з головних героїв – Родона Кроулі – та змістило акценти у фіналі історії [77].

Образ однієї з головних героїнь твору – Беккі Шарп, також зазнав певних змін. У серіалі “Vanity Fair” наголошується більше на діяльності героїні, зокрема на методах, якими вона послуговується, але водночас і додається

коментар щодо самої особистісної характеристики Беккі. Так з точки зору адаптації згадана героїня є чутливою та сентиментальною всередині, хоч і рідко це показує. Такий акцент робиться і на суспільний статус героїні, а точніше на «сувору реальність», з якою їй доводиться стикатися для досягнення своїх цілей [63]. З тією ж метою зробити головну героїню більш людською була змінена і кінцева сюжетна арка героїні в бік «щасливого фіналу» [74].

Отже, телеадаптація “Vanity Fair” є доволі неоднозначним, але поряд з цим цінним елементом як частини телевізійного кінематографу, так і частиною переосмислення роману “Vanity Fair” серед більш сучасних митців. За допомогою сучасної адаптації можна зрозуміти цінність думок та ідей оригінального твору та заохотити до ознайомлення з романом молоде покоління читачів. Окрім того, подібні твори сприяють зацікавленню історії та літератури відповідної історичної епохи.

2.3. Засоби вербалізації історизмів у художньому творі В. Теккерея “Vanity Fair”

Роман “Vanity Fair” робить великий акцент у своїй оповіді на зображення повсякденного життя середнього класу у історичний період 1810-1830 років [65]. Важливими елементами зображення виступає соціальна та фінансова нерівність між класами, а також ставлення до різних класів у суспільстві. Для правдивого і чіткого опису автор зазначає елементи повсякденного життя тогочасного суспільства у різних своїх сферах. Відповідно до цього, ми можемо виділити декілька семантичних груп для історизмів, взявши за основу класифікацію запропоновану І. Білодідем та Л. Шевченко [1, с. 15-16].

1) Першою групою можна зазначити історизми, що називають колишні урядові чи військові чини, адміністративні посади (див. Додаток А). Вони складають загалом 7% від усіх виділених історизмів (Додаток Б). Таким чином, автор намагається дати чітку характеристику часу, коли відбувалися значні зміни в економічній, політичній та військовій сфері життя.

Однією з яскравих тем роману є зображення війни з Наполеоном, а особливо вплив цієї війни на суспільство в цілому. Тим не менш, для зображення воєнної події письменник послуговувався лексикою, що безперечно пов'язана з військовою справою, тож не дивно, що хоч роман і не претендує на те, щоб «rank among the military novelists» (як вказано в самому романі В. Теккеря), все ж він містить досить багато історизмів на позначення такої сфери життя, як зазначено і далі [70, с. 204]:

«*Show me a **cavalry chief** like him now that Murat is gone*» [70, с. 185].

У даному прикладі згадується звання «cavalry chief». Звання начальника кавалерії надавалося людині, яка керувала кавалерією – родом військ, у якому використовувалися коні під час ведення бойових дій [66, с. 139]. Подібний рід військ раніше часто використовувався у битвах, однак сьогодні більш не використовується під час ведення бойових дій.

Ще одним таким прикладом із роману В. Теккеря можна вважати фрагмент, де «*the rebellious **dragoon** was quite humbled and subdued, and became a most creditable younger brother*» [70, с. 296]. У цьому фрагменті вказується «dragoon», тобто члени кавалерії, що могли діяти як в кінному, так і в пішому строю [66, с. 221]. Як вже було зазначено, на сьогоднішній день кавалерія більше не використовується у воєнних діях, а отже і таке звання як «dragoon» або ж «драгун» більше не вживається ніде, окрім історичних творів, документів, архівів тощо.

2) Другою семантичною групою ми зазначимо історизми на позначення зброї, амуніції. Сюди включені такі історизми як «gatling gun, double-barril, cannon, sabre» (див. Додаток А). За відсотковим співвідношенням така група історизмів складає 6% від усіх історизмів (Додаток Б). Зазначимо приклад використання однієї такої лексеми у самому романі: *for when she found how Amelia remained for hours, silent, motionless, and haggard, by the windows in which she had placed herself to watch the last **bayonets** of the column as it marched away,...»* [70, с. 211].

В даному випадку ми говоримо за багнет – вид холодної зброї, що кріпиться на дульній частині ствола ручної вогнепальної зброї та зазвичай використовується у рукопашному бої [50, с. 99]. Такий вид зброї був дуже поширений ще з XVII століття аж до Першої світової війни, однак в сьогоднішніх воєнних діях більше не використовується, оскільки є незручним для використання [66, с. 37].

3) Наступною семантичною групою можна виділити лексичні одиниці на позначення не існуючих установ і організацій, такі як «cavalry station, East India Company's Civil Service» (інші приклади проілюстровані у Додатку А). Загалом вони складають 5% усіх виділених історизмів у романі (див. Додаток Б). Ці лексеми позначають ті реальні структури, які були частиною політичної структури тогочасної Британської імперії.

Одним із прикладів не існуючих установ може бути найменування так званої «cavalry station». У минулому такою лексемою називали спеціальний пункт в області чи регіоні країни, де члени кавалерії змінювали коней, які втомилися з дороги, чи просто відпочивали і поповнювали запаси для подальшого руху [64, с. 189]. Так ми бачимо використання цього історизму у тексті: «*and there is a cavalry station about thirty miles farther*» [70, с. 15].

Можна вказати також на наступний історизм на позначення адміністративних одиниць:

«*He was in the East India Company's Civil Service, and his name appeared, at the period of which we write,...*» [70, с. 21].

В даному випадку ми бачимо найменування «East India Company's Civil Service», центр, де Джозеф Седлі працював в Індії. Взагалі й сама назва компанії – «East India Company» є надзвичайно важливою для розуміння елементів історії та сюжету самого роману. Зазначена компанія була заснована Британською імперією ще у далекому 1600 році з метою економічного та політичного розвитку країни [57, с. 25]. За століття свого існування ця організація допомагала транспортувати та продавати такі важливі на той час товари як прянощі, тютюн, чай тощо з територій Індії та Південно-Східної Азії

[57, 29]. З іншої сторони, ця компанія відповідала значним чином за колонізацію Індії та була відповідальною за декілька воєн на тих територіях, зокрема за Бенгальську та Пунську війни [57, с. 103]. Тим не менш, діяльність цієї адміністративної установи є непересічною, особливо у свідомості жителів Британської імперії у добу Вікторіанства, адже саме завдяки ній ці жителі набували своїх грошових статків, а отже змінювали свій економічний та соціальний статус.

Як приклад можна також згадати наступний фрагмент:

«... *we have no doubt that the gentleman selected by the **Colonial Office** to fill the lamented vacancy which has occurred at Coventry Island is admirably calculated for the post which he is about to occupy*» [70, с. 387].

В добу Вікторіанства так званий «Colonial Office» існував як урядовий департамент, що відповідав за стан колоній Британської імперії [71]. У цьому контексті вказується на адміністративний апарат, який призначав військовослужбовців для ведення справ в різних колоніях та на територіях імперії [57, с. 59].

Окрім згаданого історизму, у даному епізоді роману відбувається момент назначення одного із героїв роману, полковника Родона Кроулі на місце губернатора острову Ковентрі: «*many people though that must be a Governor-General*» [70, с. 414] «*We hear that the Governorship has been offered to Colonel Rawdon Crawley, C.B., a distinguished Waterloo officer*» [70, с. 387].

Для прикладу історизму на позначення адміністративної посади можна зазначити таку лексему як «Colonial Secretary»:

«*He has been promised an appointment any time these six months. Mr. Martyr, the **Colonial Secretary**, told him yesterday that it was made out*» [70, с. 384].

У даному випадку вказується назва посади «Colonial Secretary». У XIX столітті ця посада називала очільника управлінським департаментом, що відповідав за колонії Британської імперії [57, с. 61]. На сьогоднішній же день за відсутності колоній такий департамент з посадами більше не існує.

4) Іншою семантичною групою ми можемо вказати історизми на позначення грошових одиниць, купюр, що використовувалися у зазначеному часовому проміжку, а саме першої половини XIX століття. Серед усіх історизмів, виділених у романі В. Теккерея такі лексеми становили 7% (див. Додаток Б). Зазначення таких елементів допомогло створити достатньо чітку картину життя тогочасного суспільства, яке звісно ж не існує без фінансової та економічної діяльності.

Однією з найвживаніших грошових одиниць у романі є так звана «guinea», яка зустрічається загалом у романі більш ніж тридцять п'ять разів. Зазначимо наступний приклад з роману “Vanity Fair”:

*«He gave him a **half-guinea** too, which the servant pocketed with a mixture of wonder and contempt»* [70, с.181].

Гінея – це золота монета, що була в обігу в Британській імперії в період 1663-1813 років та часто згадувалася у художній літературі того часу [55]. Роман “Vanity Fair” не є винятком серед тогочасної літератури і тому ми бачимо згадування даної монети у художньому творі. Зазвичай наявність чи відсутність таких монет у людини в романі свідчить про певний матеріальний статус героя чи героїні.

Іншим прикладом зазначення історизму на позначення грошової одиниці може бути наступний уривок:

*«Where's the **farden?**»* said he. *“I gave you three halfpence. Where's the change, old Tinker?»* [70, с. 50].

У даному випадку ми бачимо згадування грошової одиниці «farden». Така монета вартувала одну четверту одного «penny» та була в обігу в Англії ще за часів короля Генріха III [61, с. 109]. Тим не менше, незважаючи на її довгу історію таку монету перестали карбувати у 1956 році, тобто наразі така монета не дійсна в обігу [61, с. 111].

5) Наступною тематичною категорією історизмів зазначимо назви колишніх професій, такі як «call-boy, postilion, wearer of motley» (див. Додаток А). Згадані історизми складають загалом 11% від усіх історизмів (див.

Додаток Б). Завдяки використаним історизмам у цій сфері ми, як сучасні читачі, отримуємо краще сприйняття соціокультурного колориту тих часів.

Наведений приклад демонструє нам використання одного з зазначених історизмів у самому тексті: «*and how he fought a battle with the coachman in her behalf; how the **knife-boy** was caught stealing a cold shoulder of mutton,*» [70, с. 40]. У даному випадку ми говоримо за специфічний рід занять, а саме за дітей, які займалися торгівлею на вулиці. Від початку утворення терміну такі хлопці займалися саме продажем ножів, на що натякає власне назва, але згодом вживання даної лексеми стало стосуватися будь якої дитини, яка займалася вуличною торгівлею, у тому числі продажем газет чи якогось непотребу [61, с. 58-59]. Зараз же такий історизм дає нам краще розуміння як загальної історії доби Вікторіанства, так і певним чином дає натяк на моральні установки тогочасних жителів Британської імперії, особливо у ставленні до дітей.

б) Іншою семантичною групою для історизмів, яку ми зазначимо, є назва зниклих побутових звичаїв. Сюди ж будуть відноситися усі історизми на позначення й елементів цих побутових звичаїв (див. Додаток А). Це одна з двох найбільших виділених семантичних груп у романі “Vanity Fair”, яка містить загалом 22% від усіх історизмів у творі.

До цієї категорії ми можемо віднести, наприклад, різноманітні форми перевезення одягу чи інших особистих речей. Серед виділених історизмів можна назвати такі як «trunk, bonnet-box, bandbox, dressing-case».

Зазначимо приклад використання одного з таких історизмів у творі “Vanity Fair”: «*The flowers, and the presents, and the trunks, and **bonnet-boxes** of Miss Sedley having been arranged by Mr. Sambo in the carriage,..*» [70, с. 5].

У даному прикладі згадується так звана «bonnet-box» - невелика коробка, яка служила для переміщення та зберігання тих самих чепчиків – спеціального головного убору, що був майже обов’язковою частиною гардеробу тогочасної дівчини чи жінки [59, р. 121]. Окрім того, згадується і «trunk», під яким у ті часи мали на увазі валізу, в яких перевозили в основному одяг та інші особисті речі [61, р. 34].

Також можна вказати історизми, що позначають елементів інтер'єру, а саме певних кімнат чи інших форм планування внутрішньої площі дому, а саме «parlour, scullery, sick-chamber, porte-cochère, lumberroom, nuptialchamber, songandsupperroom». Так, наприклад, історизм «parlour» вказує на назву приватної кімнати, яку використовували для відпочинку, інколи разом із гостями дому. В добу Вікторіанства кожен пристойний дім представників середнього та вищого класу повинен був мати такий собі «parlour» [56, с. 251]:

*«Young Bullock did not come grinning out of the **parlour** with him as had been his wont in former years.»* [70, с. 84].

Іншим прикладом може бути згадування такої кімнати як «scullery». Ця кімната зазвичай була невелика і служила передусім для миття посуду чи прання одягу [51, р. 109]. Певним чином така кімната доповнювала звичайну кухню, надаючи прислузі чи домогосподарці більше місця для виконання домашніх справ:

*«...from Minerva herself down to the poor girl in the **scullery**, and the one-eyed tart-woman's daughter, who was permitted to vend her wares once a week to the young ladies in the Mall»* [70, с. 4].

Поряд з цим можна виділити особливу групу історизмів, які позначають певні види транспорту чи засобів переміщення людей. Так, наприклад, у ті часи карети були настільки популярними, що на визначення різних їх видів можна знайти до десятка історизмів в оригінальному творі [61, с. 59]. Проілюструємо використання даних історизмів із роману:

*«Well, do you remember coming down in a **gig** to Dr. Swishtail's to see me, before you went to India, and giving me half a guinea and a pat on the head?»* [70, с. 29].

В даному випадку ми говоримо саме за «gig». Цей історизм використовувався на позначення двоколісної карети, яку зазвичай тягнув один кінь [54, с. 111]. Тобто лексема позначає реалію буденного життя, а саме транспортний засіб того часу. Іншим прикладом історизму з тої ж тематичної групи можна вказати “buggy” у фрагменті:

«*Joseph wants me to see if his - his **buggy** is at the door. What is a buggy, Papa?*» [70, с. 19].

У цьому моменті ми знаходимо ідентичний за значенням історизм. Таким чином, можна зробити висновок, що схожі карети були надзвичайно популярними, якщо люди мали декілька найменувань подібних транспортних засобів.

Іншим прикладом історизму на позначення певного виду транспорту можна зазначити згадування про «wherry» у даному прикладі:

«*O how I should like to see her floating in the water yonder, turban and all, with her train streaming after her, and her nose like the beak of a **wherry***» [70, с. 19].

У даному випадку мова йде за специфічний човен, який часто використовувався для перевезення по річках або у гавані. Зазвичай такий човен мав продовговату форму та містив спеціальне весло для керування човном у задній частині. Такі човни були надзвичайно популярними під час доби Вікторіанства, а особливо у містах з великими водними розгалуженнями на кшталт Лондона чи Манчестеру [50, с. 44]. У таких човниках пасажирів перевозили з одного берега на інший у дуже швидкий та економний спосіб. Часто також в цих човниках робили невеликі прогулянки по річці, особливо ввечері. Можливість проводити свій вечір за прогулянкою у «wherry» свідчила про доволі високий соціальний статус людини [61, р. 77-79].

Цікавим є згадування такого історизму як «warming pan». Для прикладу візьмемо фрагмент тексту: «*and there are garden-ornaments, as big as brass **warming-pans**, that are fit to stare the sun itself out of countenance.*» [70, с. 80].

У цьому прикладі згадується історизм «warming pan», а також і включене порівняння з ним у розмірі. У часи Вікторіанської доби такою лексичною одиницею називали спеціальний пристрій, куди клали декілька розпечених вуглинок та підкладали під ліжко для того, щоб зігрітися. Такий пристрій був надзвичайно розповсюджений у зазначений історичний період, однак наразі більше не зустрічається у повсякденному побуті англійців [51, с. 212].

7) Також ми виділили семантичну групу історизмів, що позначають старовинний одяг, наприклад «*pelisse, spencer, tail-pockets, scrape-bound hat*» (див. Додаток А). Серед них ми можемо знайти як частини гардеробу, так і взуття, прикраси тощо. Такі лексеми становлять 22% від усіх історизмів з твору. Наступний приклад ілюструє вживання одного з таких історизмів:

*«Her mamma ordered her dresses, her books, her **bonnets**, and her ideas for her»* [70, с. 232].

В даному випадку мова йде за «*bonnet*» головний убір, наближений до чепчика, який часто носили жінки за доби Вікторіанства. Тим не менш, «*bonnet*» вважався чи не обов'язковою частиною гардеробу кожної «пристойної» дівчини в добу Вікторіанства, адже був символом жіночності та доброчесності, що у свою чергу робило його важливою частиною консервативних цінностей людей того часу [56, с. 81]. Зазвичай такий убір мав обтічну форму, яка прикривала верхню частину голови та вуха, виготовлявся з різноманітних матеріалів, таких як атлас, фетр або вовна, і носився прикріпленим до голови ремінцями або шнурками, які зав'язувалися під підборіддям [58, с. 90-91]. Такі убори могли часто одягати для підкреслення краси сукні, яку вдягала дівчина [52].

Іншим же прикладом історизмів на позначення застарілих елементів одягу є вказування на так звані «*Hessian boots*» – вид кавалерійських чобіт, що був популярним предметом одягу чоловіків [58, с. 159]:

*«“I delight in **Hessian boots**,” said Rebecca. Jos Sedley, who admired his own legs prodigiously, and always wore this ornamental chaussure, was extremely pleased at this remark, though he drew his legs under his chair as it was made»* [70, с. 22].

Особливою групою історизмів можна вважати ті, що описують військове спорядження, такі як «*redcoats, greatcoat, brass spurs, frock-coat, hussar jacket*». Як приклад можна зазначити наступний фрагмент тексту:

*«...when its green fields and quiet cities were enlivened by multiplied **redcoats**: when its wide chaussées swarmed with brilliant English equipages...»* [70, с. 184].

Назва «redcoat» позначає частину мілітариської форми, яку британські військовослужбовці одягали у ті часи, а саме верх форми, яка може розцінюватися у сучасному уявленні як туніка або пальто [50, с. 112].

Не менш важливим елементом гардеробу людей тогочасного суспільства, а особливо людей середнього та вищого класу, було використання косметики. Для прикладу наводимо наступний фрагмент тексту:

«his toilet-table was covered with as many pomatums and essences as ever were employed by an old beauty...» [70, с. 21].

У даному прикладі мова йде за різноманітні види косметики, що використовувалися активно чоловіками з початку XIX століття і свідчив про їхню статність у суспільстві. Так, наприклад, тут згадана спеціальна ароматична субстанція, яку використовували у парфумерії у добу Вікторіанства. Зазвичай така субстанція містила природні та синтетичні ароматичні речовини, що надавало шкірі не лише приємного запаху, але і доглядало за станом шкіри [51, с. 109]. Особливо часто таку речовину використовували саме представники вищого класу, що в результаті привело до оцінювання даної ароматичної речовини як елітної. У даному фрагменті з тексту цю субстанцію використовує Джозеф Седлі, який також усіма способами намагався виглядати елегантно і розкішно, наслідуючи при цьому моду вищих класів. Згадування такого елемента старовинного одягу дає нам краще уявлення й про цілі й мотиви людей тих часів [53].

8) Останньою тематичною категорією ми можемо зазначити використання історизмів – імен і прізвищ відомих історичних діячів (див. Додаток А). У відсотковому співвідношенні такі історизми складають 20% від усіх знайдених лексем у тексті (див. Додаток Б). Так, наприклад, в один момент твору згадуються наступні персони: *«"Napoleon has landed at Cannes." Such news might create a panic at Vienna, and cause Russia to drop his cards, and take Prussia into a corner, and Talleyrand and Metternich to wag their heads together, while Prince Hardenberg, and even the present Marquis of Londonderry, were puzzled»* [70, с. 121].

Серед зазначених історичних діячів ми можемо бачити не тільки Наполеона Бонапарта – видатного французького діяча, що впливав значним чином на усі політичні, військові та економічні сфери тогочасного суспільства, але також і таких важливих історичних осіб як Шарль Талейран-Перігор – французький політик і дипломат, що працював в урядах Франції за правління Людовіка XVI, Наполеона, Людовіка XVIII тощо [41]. Додатково згадується Клемент фон Меттерніх – німецький та австрійський політичний діяч, який був одним із організаторів Священного союзу, укладеного у 1815 році та Карл Август фон Гарденберг – міністр іноземних справ та канцлер Пруссії починаючи з 1810 року [41]. Важливо зазначити, що усі ці політичні діячі були безпосередньо пов'язані із історичними діями початку-середини XIX століття, які вплинули і на суспільство доби Вікторіанства.

Іншим прикладом використання історизмів-імен відомих історичних діячів може бути наступний фрагмент із тексту: «*Dobbin took him to be an Admirable Crichton; and Mrs. Major O'Dowd acknowledged he was an elegant young fellow*» [70, с. 83]. У даному випадку мова йде за Джеймса Кріхтона, мовознавця та вченого, що жив у XVI столітті. У свій час він вирізнявся тим, що отримав ступінь магістра у чотирнадцять років та мав надзвичайний хист до мов [54, с. 208]. Цікавим є й те, що лексема на позначення імені цього діяча залишилася у сучасній англійській мові з конотативним значенням, що натякає на обдаровану людину [40, с. 144].

Не можна оминати й іншої класифікації, що була запропонована О. Коваленко, яка ділить історизми не за тематичною складовою, а за кількістю збережених чи вимерлих значень слів [18, с. 15]. Згідно з такою класифікацією історизми поділяються на лексичні та семантичні. Лексичні історизми – це ті одиниці, в яких усі значення вийшли із ужитку в сучасній мові. На противагу їм в семантичних історизмах лише одне зі значень вийшло з ужитку у час як інші значення продовжують використовуватися у мові сьогодення. У Додатку В можна побачити розподіл усіх історизмів у романі “Vanity Fair” за класифікацією О. Коваленко.

Якщо проаналізувати усі визначені історизми з твору В. Теккерея, то можна дійти до висновку, що більшість із історизмів все ж відноситься до категорії лексичних історизмів (див. Додаток Г). Це може бути зумовленим зокрема великою кількістю найменувань адміністративних та воєнних одиниць, що вже остаточно вийшли з ужитку. Так, наприклад, усі лексеми, що пов'язані з Ост-Індською Компанією, стали історизмами, враховуючи закриття компанії ще в кінці XIX століття. Сюди можна включити такі історизми як «Colonial Office, Madras division, East India Company, Civil Service, collector of Boggley Wollah, Colonial Secretary» тощо: «*Mr. Martyr, the **Colonial Secretary**, told him yesterday that it was made out*» [70, с. 384], «*men of administrative talents to superintend the affairs of our colonies, and we have no doubt that the gentleman selected by the **Colonial Office** to fill the lamented vacancy which has occurred at Coventry Island*» [70, с. 387], «*He was in the **East India Company's Civil Service**, and his name appeared, at the period of which we write, in the **Bengal division** of the **East India Register**, as collector of Boggley Wollah*» [70, с. 20].

Окрім адміністративних установ ми можемо згадати ще такий елемент повсякденного життя, як грошові одиниці, які також випадають із нейтральної лексики у процесі історичного розвитку. В романі присутні декілька найменувань таких одиниць: «*Sir Pitt did not care, as he said, a brass **farden** for any one of the*» [70, с. 59], «*he was no gambler, but not averse to the little excitement of the sport now and then, and he had some **Napoleons** chinking in the embroidered pockets of his court waistcoat*» [70, с. 446], «*Old Dobbin, his father, who now respected him for the first time, gave him two **guineas** publicly*» [70, с. 37].

Семантичних історизмів у романі було знайдено менше, а саме 41% з усіх історизмів у романі (див. Додаток Г). Говорячи за семантичні історизми, ми маємо взяти до уваги той факт, що деякі елементи щоденної життєдіяльності можуть трансформуватися в процесі історії. Тим не менш, оригінальне значення лексеми все ж таки виходить з ужитку, що дозволяє нам залучити його до групи історизмів. Найбільше таких лексем можна зустріти серед найменувань предметів одягу чи назв побутових звичок. Сюди, наприклад,

можна віднести наступні приклади вживання історизмів «carriage, wherry, gig, call-boy» тощо «*and were billeted off in the neighbouring **public-houses**, whence, when they were wanted, **call-boys** summoned them from their beer*» [70, с. 355], «*“Ostler, bring round my **gig**,” cries another at the door*» [70, с. 360].

Таким чином, наприклад, оригінальне використання лексеми «carriage» в романі свідчить про значення цього слова як «vehicle with four wheels that is usually pulled by horses and was used mainly in the past» [45] : «*My dear sir, should an accident befall the army, and a retreat be necessary, you have a very comfortable **carriage**, in which I propose to take a seat*» [70, с. 213]. Та все ж таки у сьогоденні дана лексема все ще використовується як в інших своїх значеннях «parts of the train in which the passengers sit» або «the way in which a person moves or keeps their body when they are standing, sitting, or walking» [45], так і інколи натякаючи на своє минуле значення у відповідних контекстах.

Інколи ж ми можемо побачити, як історизм може використовуватися в сучасній мові, але з іншим набутим конотативним значенням – похідним від основного денотативного значення в минулому, як у прикладі з лексемою «call-boy», яка присутня в романі зі своїм основним значенням «a person in a hotel employed to carry bags, open doors, etc.» [45]. Тим не менш в сьогоденні такою лексемою можна користуватися хіба що з іронічним конотативним значенням.

Слід також пам'ятати про те, що деякі частини побутових звичаїв все ж зникають з повсякденного життя, що призводить до того, що лексеми на позначення цих звичаїв переходять до групи історизмів. Такими історизмами з роману “Vanity Fair” можна вважати «bathing-machine, warming pan, spittoon» тощо: «*smiling with countless dimples, speckled with white sails, with a hundred bathing-machines kissing the skirt of his blue garment*» [70, с. 150], «*so as to command every pleasure-boat, herring-boat, or **bathing-machine** that comes to, or quits, the shore*» [70, с. 150], «*the Honourable Mrs. Tufto in England had an old instrument of her mother's that might have served for the plate-warming **pan** which Rawdon talked about*» [70, с. 207].

Варто зазначити, що хоча й більшість імен видатних історичних осіб належать до групи лексичних історизмів, все ж таки деякі із історизмів цієї ж семантичної групи із роману належать до семантичних історизмів, як-от *Jack Ketch* чи *Admirable Crichton* [72, с. 37, 92]. Так наприклад, у фрагменті з тексту : «*was a wine merchant asking for orders, than that he was **Jack Ketch**, refused the bills with scorn* [70, с. 276] використовується історизм «Jack Ketch», що натякає на реальну історичну особу з таким ім'ям, яка працювала катом в Англії в XVII столітті. Однак, ця лексема отримала в процесі історії нове конотативне значення, що мало на увазі надзвичайно жорстоку та кровожерливу людину. Від його імені пішло й багато інших досить жорстоких лексем, на кшталт «Jack Ketch's Pipping» чи «Jack Ketch's Necklase» на позначення петлі, де вішали злочинців [62].

Таким чином можна побачити, що історизми, використані у романі В.Теккеря “Vanity Fair” описують різноманітні частини життєдіяльності у добу Вікторіанства серед представників різних соціальних класів. Найбільше у романі “Vanity Fair” В.Теккеря представлені історизми на позначення минулих побутових звичаїв (22%) та на позначення старовинного одягу. Трохи менше зазначено історизмів на позначення відомих історичних діячів, а саме 20%. Історизми, що називають колишні професії складають загалом 11%. Однакове відсоткове співвідношення (7%) мають семантичні групи історизмів, що зазначають старовинні монети та урядові чини з адміністративними посадами. Найменше представлено історизмів на позначення зброї та організаційних установ, а саме 6% і 5% відповідно. Отож ми бачимо, що роман В. Теккеря “Vanity Fair” набагато більше виділяє лексем на опис побутових елементів життя, аніж на воєнні чи адміністративні структури. З огляду на класифікацію О. Коваленко ми бачимо, що більший відсоток лексичних історизмів (59%) ніж семантичних (41%) показує, що велика кількість лексем, що використовувалися у часи В. Теккеря стали частиною виключно стилістично маркованої лексики у сьогоденні та більше не використовуються навіть у інших своїх денотативних чи конотативних значеннях.

2.4. Історизми та їх різновиди у телеадаптації твору В. Теккерея “Vanity Fair”

Телеадаптація “Vanity Fair” 2018 року робить великий акцент на зображенні різноманітних суспільних та культурних аспектів життя тогочасних жителів Британської імперії [74]. Водночас із цим телесеріал бере сучасні наукові надбання для того, щоб показати тих самих героїв з нових особистісних сторін та краще поінформувати сучасних телеглядачів щодо зображеної історичної епохи. Звісно, як будь який кінематографічний твір, обраний нами серіал використовує не лише мовленнєві прийоми для кращого відображення епохи, що і призводить до певних змін у кількості саме історизмів.

За використаною нами класифікацією І. Білодіда та Л. Шевченко першою виділеною семантичною групою є:

1) історизми, що називають колишні урядові і військові чини, адміністративні посади, до яких можна віднести такі історизми як «Collector of Boggley Wollah, Indian nabob, maharani» тощо (див. Додаток Г). Такі історизми складають 27% від усіх проаналізованих лексем у телесеріалі “Vanity Fair” (див. Додаток Д). Так, наприклад, можна згадати наступний фрагмент із серіалу:

«*Oh, my brother, Jos. He's the Collector of Boggley Wollah, it's in India*» [75].

В даному прикладі ми бачимо згадування такої посади як «collector» стосовно одного з головних героїв, а саме Джозефа Седлі. Необхідно зазначити, що наведена лексема у XIX столітті позначала посадову особу, яка була відповідальною за збір податків та інші фінансові справи в Ост-Індській компанії, в якій і працював один із героїв твору [57, с. 89]. Окрім податкових зобов'язань, така людина мала й інші функції, як скажімо, збір інформації щодо економічного стану та торгівлі у регіоні, чи управління місцевими адміністративними питаннями [57, с. 92].

Також можна виділити наступний фрагмент зі скрипту серіалу, де згадується інший військовий чин, а саме «aide-de-camp»: «*Rawdon is his aide-de-camp*» [75]. У даному прикладі йдеться про чин Родона Кроулі, з якого ми

маємо розуміти, що він є військовим офіцером, який допомагає командирю чи іншій вищій посадовій особі. Термін «*aide-de-camp*» походить від французького слова, що буквально означає «помічник на кінці поля» [72, с. 177]. Зазвичай в обов'язки таких, як Родон Кроулі, входила технічна підтримка разом із координацією комунікації та різних інформаційних потоків з поля бою, щоб покращувати у тому числі роботу командира.

Іншим прикладом можна вказати такий фрагмент:

«*I can't believe you never told me you've got a brother who's an **Indian nabob***» [75].

Тут згадується інший історизм, який відсилає нас знову ж таки до діяльності Джоза. Одна з героїнь, Беккі Шарп, коментує отриману інформацію про Джоза, кажучи, що він «*Indian nabob*». У часи розквіту Британської імперії така лексема досить часто використовувалася, коли мова йшла за британських колонізаторів, а особливо працівників Ост-Індської компанії, які набувала величезних статків працюючи в Індії завдяки торгівлі, а також контрабандою чи корупційними махінаціями [61, с. 132]. Зазвичай такі люди поверталися до Великої Британії з колоній маючи достатньо статків, щоб насолоджуватися вишуканим стилем життя. Пізніше лексема стала отримувати негативне конотативне значення через те, що багато з осіб, яких називали «*nabob*» були пізніше звинувачені в корупції та несправедливому збагаченні за рахунок руйнації ресурсів Індії та експлуатації місцевого населення [40, с. 322].

Також серед використаних історизмів на позначення посад або професій можна знайти й історизми, що безпосередньо пов'язані із певною культурою. Так у прикладі з тексту: «*better than sending him back to India, into the arms of some dusky **maharani***» [75] згадується термін «*maharani*», що використовувався для найменування дружини одного із місцевих індійських королів, яких називали «*maharaja*» [57, с. 90]. Таким чином, історизм перегукується із певною історичною реалією для Індії та представників народів, що живуть в Індії.

Одним із прикладів таких історизмів є «*camp follower*», тобто людину, що їде з військовим табором, але яка не є саме військовим [66, с. 78]. У даному

випадку згадується ситуація, коли обоє Емілія Седлі та Ребека Шарп їдуть зі своїми чоловіками до Брюсселю, куди їх скликають та де військові очікують приходу військ Наполеону:

«Darling, you rather urgently need to make some money, because if I'm to be a camp follower on a glorious battlefield» [75].

Окрім цього, до історизмів на позначення адміністративних та політичних структур можна віднести наступний історизм:

«Congratulations are due to Colonel Rawdon Crawley who, upon the recommendation of Lord Steyne, is appointed Governor-General of Coventry Island» [75].

У даному випадку ми говоримо за посаду губернатора острова Ковентрі, яке в певний момент сюжету отримав один із головних героїв твору, а саме Родон Кроулі. Зазначена лексема є історизмом, оскільки така посада існувала лише за часів існування Британської імперії.

2) До іншої виділеної семантичної групи належать історизми, що позначають певні види зброї, які використовувалися в минулому (див. Додаток Г). Такі історизми складають загалом 12% від усіх зазначених лексем (Додаток Д). Для демонстрації використання таких історизмів ми можемо зазначити наступний приклад зі скрипту:

«Battalion wil lfix bayonets» [75].

У даному випадку мова йде за «bayonet» – вид холодної зброї, що раніше міг прикріплюватися до дульної частини ствола ручної вогнепальної зброї, і з яким солдат міг розпочинати рукопашний бій. Багнети були широко використовувані військовими протягом історії, зазвичай для ведення рукопашного бою після використання стрілецької зброї [66, с. 121]. Вони могли бути короткими для використання в тісних умовах або довгими для здійснення ударів на відстані. Багнети також використовувалися для різання, проколювання та інших форм нападу або оборони у бойових ситуаціях [66, с. 124].

3) До наступної семантичної групи виділені історизми, що називають колишні професії, яких загалом є 25% з усіх історизмів у серіалі (Додатки Г та Д). До них можна віднести такі історизми як «bugle, footpad, street sweeper» тощо.

Одним із прикладів використання історизмів на позначення колишніх професій може бути зазначення такого роду специфічного роду діяльності як «footpad». Таким терміном називали людину, яка краде речі у прохожих людей. Вважається, що такі люди займалися даним родом діяльності від часів королеви Єлизавети до кінця XIX століття [64, с. 45] :

*«There may be **footpads** and mountebanks»* [75].

Також до назв певних специфічних родів занять людей можна віднести й такий історизм як «bugle», що позначає людей, які раніше сурмили у ріг у випадку надзвичайної ситуації, попереджуючи про ворогів чи про іншу небезпеку [66, с. 149]. Так наприклад у зазначеному прикладі із телесеріалу «bugles» сповіщали про наступ армії Наполеона:

*«Can you not hear the **bugles**? They're just drunk, the lot of them»* [75].

Також у серіалі, як і в романі В. Теккерея, присутнє найменування такого роду діяльності як «coachman», як вказано у фрагменті із тексту:

*«Sir Pitt? How can you pay a governess if you can't afford a **coachman**?»* [75].

Також у телеадаптації використовується історизм «governess», говорячи за долю Беккі Шарп, яка мусить поїхати у дім сера Кроулі і працювати там якраз як «governess». Зазвичай цей рід занять був схожий на роботу няні чи гувернантки, тобто це була жінка, яка дивилася та водночас займалася наукою з дітьми [60]. Водночас з цим вона мала постійно жити у тому ж домі, де й навчаються її учні. Така форма навчання та піклування за дітьми була надзвичайно популярною у XIX столітті серед більш знатного населення Британської імперії [54, с. 34] :

*«A fate worse than death - **Governess**? And so, an old house, a dark night, a new master who welcomes you to his humble abode»* [75].

Окрім цього, згадується такий рід діяльності як «valet» : «*What I need is a valet*» [75]. Такий рід діяльності у Вікторіанську епоху був найбільшим чином особистих слуг чоловіка, особливо у вищих класах суспільства. Він був відповідальним за догляд за одягом та особистими речами свого пана. Робочі обов'язки валета включали в себе чищення, прасування та підтримку одягу у високій якості, а також виконання різних адміністративних завдань, таких як записи, організація подорожей та розпорядження речами [64, с. 91-93]. У багатих сім'ях, валет міг бути також відповідальним за догляд за особистими речами пана, такими як гаманці, годинники, прикраси та інші цінні предмети [60]. Валет міг виконувати різноманітні завдання, щоб забезпечити комфорт та зручність свого пана, допомагаючи йому у всіх аспектах повсякденного життя. Валет міг мати й деякі соціальні обов'язки, такі як супроводження пана на різні заходи або ділові зустрічі, де він міг виступати як супутник або представник свого пана. У деяких випадках валет виконував функції особистого радника чи консультанта в різних питаннях [67].

Також ми можемо зазначити історизм на такий рід діяльності як «street sweeper», як вказано у прикладі:

«*Uh? And who'd take you to be a wife without a shilling to your fortune? Some street sweeper? Oh If the proposal is respectable is not the gentleman supposed to kneel before the lady*» [75].

До роду діяльності людей, що зазначені у телеадаптації, ми можемо додати опис так званого «dandy» - людини з середнього класу, яка зазвичай намагалась вести такий самий спосіб життя, що і люди вищі за соціальним статусом [47]. У творі В. Теккерей один із героїв – Родон Кроулі – якраз й описується таким словом у наступному фрагменті:

«*The great handsome dandy is crippled with debts, he has not one shilling but what I give him, not an idea in his head beyond his horses*» [75].

4) Також ми виділили таку семантичну групу історизмів, як лексеми, що називають зниклі побутові звичаї, як наприклад «card, escritoire, dowry» тощо

(див. Додаток Г). Такі лексеми складають 12% від усіх історизмів у телесеріалі “Vanity Fair”.

Таким чином у прикладі зі скрипту серіалу «*My Lady Bareacres, may I request a place on your **card**? Shall we? We needn't know them in England*» [75] використаний історизм «card», який називає спеціальну книжечку чи записничок, який мала кожна дівчина чи жінка на будь-якому офіційному заході чи балі. В цю невеличку книжечку записувалися усі чоловіки, які бажали потанцювати з дівчиною чи жінкою [59, с. 71]. Такий ритуал був доволі розповсюджений серед усіх представників вищого чи навіть вищого середнього класу тогочасної Британії. Дана репліка промовлена якраз одним із кавалерів, що намагається записатися у «card» названої «Lady Bareacres», що і натякає на сам ритуал і на опис його завдяки відповідним історизмам.

«*Oh, just our own little **school at the vicarage***» [75].

В іншому ж прикладі ми бачимо найменування такого історизму як «school at the vicarage». Зазначений історизм вказує на школу, яку організовував місцевий священник, який мав власну невелику церковну парафію. Зазвичай такі школи були маленькими та скромними, де могли здобувати освіту діти самого священника або місцеві діти з села чи містечка. У таких школах була доволі проста освітня програма, де дітей вчили основам арифметики, читання, письма та релігійної освіти [43, с. 129]. Тим не менш ці невеликі освітні заклади часто були чи не єдиною можливістю для дітей селян та робітників отримати освіту, оскільки їхні батьки не мали можливості оплачувати престижні приватні навчальні заклади. Окрім того, навколо церковних шкіл формувалася певна громадська та релігійна ідентичність містечка або села.

Також можна зазначити історизм на позначення відповідного стилю життя деяких тогочасних людей, а саме «primrose path», а саме легкого та насиченого життя, що однак матиме рано чи пізно негативні наслідки для людини:

«*Dear lady, I merely clear obstacles from our **primrose path***» [75].

5) До наступної семантичної групи включені історизми-назви старовинного одягу, серед яких можна вказати такі лексеми як «drivingcloak, chatelaine, brocade, pantaloons» тощо (див. Додаток Г). Зазначені історизми складають у відсотковому співвідношенні 13% (див. Додаток Д).

Як приклад використання зазначених історизмів наведемо репліку зі скрипту телесеріалу:

«My driving cloak, sable lining, you'll get 50 pounds for that» [75].

У даному прикладі називається такий елемент гардеробу, як «driving cloak», що позначає особливий вид плаща, що колись був важливою складовою одягу людини, що їхала верхи на коні [61, с. 28]. Зараз же люди не використовують коней як основний транспортний засіб, та й для верхової їзди такі плащі рідко коли використовуються у сьогоденні.

Ми можемо зазначити ще інший історизм – «petticoat». У даному випадку мова йде за особливий вид нижньої спідниці, який часто носили жінки вищих соціальних класів [58, с. 49]. У прикладі трохи обігрується часто вживана і наразі фраза про те, що хлопчик не має «триматися за спідницю» своєї матері, тільки у трохи архаїзованому варіанті акцент змістився на «нижню спідницю»:

«Every child must leave his mother's petticoats someday» [75].

Окрім цього, у телеадаптації вказується історизм й на позначення іншого елемента одягу, а точніше прикраси – «chatelaine». Раніше такою лексемою називали спеціальний вид поясу з ланцюжками, що йшли вниз від самого поясу, який був досить популярним серед жінок в минулому [59, с. 39]:

«My dear Lady Crawley, our ancestors could hope for no more gracious chatelaine than you» [75].

Також можна зазначити й історизми, що позначають певний вид тканин, що використовувався у ті часи. Так, наприклад, в репліці зі скрипту згадується «brocade» – вишукану тканину, що містила золоті та срібні нитки і була частиною гардеробу представників вищого чи вищого середнього класу [58, с. 91-92]:

«*Whichever Lady Crawley wore that particular **brocade**, she cannot possibly have looked as adorable in it as you do*» [75].

б) Останньою виділеною тематичною категорією історизмів є назви старовинних монет (див. Додаток Г). З усіх виділених історизмів у телеадаптації ці лексеми становлять 12%. Так, у наступному прикладі можна побачити дві різні грошові одиниці, що використовувалися у часи Вікторіанства:

«*Oh, he's still here! One **shilling** and **sixpence**, miss*» [75].

До інших прикладів використання історизмів на позначення грошових одиниць можна віднести найменування монети «guinea» у репліці «*My **guineas** is as good as theirs*» [75] чи найменування іншої грошової одиниці – «*Napoleon*» як вказано у репліці «*You've to pay the driver two **Napoleons***» [75] і яка була започаткована самим Наполеоном Бонапартом за час його діяльності у ролі імператора [42].

Необхідно зазначити й іншу класифікацію за дослідженнями О.Коваленко, де історизми розподілені на лексичні та семантичні в залежності від того, чи усі значення лексеми стали застарілими, чи лише одне зі значень вийшло з повсякденного ужитку [18, с. 15]. За таким принципом історично марковані лексеми було виділено зі скрипту серіалу та продемонстровано у таблиці у Додатку Е.

Якщо говорити за співвідношення між лексичними та семантичними історизмами у телеадаптації, то можна виявити, що хоч більшість є все ж таки семантичними історизмами, все ж різниця між кількістю вибраних лексем становить у процентному співвідношенні – 43 відсотків лексичних до 57 відсотків семантичних (див. Додаток Г). Тобто можемо сказати, що у телеадаптації обидві групи історизмів представлені майже у рівній мірі.

До лексичних історизмів ми можемо зачислити лексеми, що називають колишні військові чини чи адміністративні посади, як скажімо «*dragoon, maharani*», враховуючи те, що саме ця категорія історично маркованих лексем найшвидше всього змінюється з огляду на свій тісний зв'язок зі зміною економічної та політичної ситуації в країні та у світі. Також можемо зазначити

лексеми на позначення грошових одиниць як-от «shilling» чи «Napoleon», що так само пов'язані з економічним розвитком країни та світу в цілому.

Серед семантичних історизмів ми можемо зазначити ті лексеми, що називають предмети одягу чи навіть колишні професії, які тим не менш, можуть використовуватися ще в сучасній мові, хоч і зі зміненим денотативним чи конотативним значенням. Так, наприклад, до зазначеної групи входить історизм «dandy» як у прикладі з тексту: «that selfish humbug, that lowbred cockney **dandy**» [45]. У тексті, що відображає мову жителів Британської імперії XIX століття ця лексема може використовуватися у своєму оригінальному денотативному значенні, як скажімо «a man, especially in the past, who dressed in expensive, fashionable clothes and was very interested in his own appearance» [45]. Також додавалася конотація людини, що намагається виглядати як член вищого класу, а точніше як представник аристократії. Сьогодні ж ця лексема хоч і вживається, та розуміється зі свого більш конотативного значення, як певна негативна риса людини, що занадто переймається зовнішнім виглядом [40, p. 299].

Цікавим є також той факт, що деякі лексеми на позначення адміністративних посад, згаданих у телесеріалі “Vanity Fair”, все ж можуть використовуватися у сучасній англійській мові, хоч і позначати іншу посаду з іншими робочими обов'язками. Таким чином посада одного із героїв твору – Джозефа Седлі, яка називалася «collector of Boggley Wollah», стосувалася його роботи в Ост-Індській компанії та мала на увазі те, що цей герой займався збором податків на певній території в Індії разом із іншими своїми зобов'язаннями [54, с. 31]. І таке значення цієї лексеми вже дійсно вийшло з ужитку у сучасній мові. Тим не менш, у лексеми «collector» є багато інших значень, які є складовими стилістично нейтральної лексики. Серед них є такі значення як «someone who collects objects because they are beautiful, valuable, or interesting» [45] чи «someone whose job is to collect money from people» [45].

Отже, ми можемо побачити, що історизми, використані у телесеріалі “Vanity Fair” дозволяють продемонструвати різноманітні елементи життя

людей доби Вікторіанства. Із зазначених відсоткових співвідношень очевидно, що більше всього історизмів використано для позначення урядових і військових чинів, а також адміністративних посад (27%), трохи менше було виявлено історизмів, що зазначають колишні професії (25%). Приблизно однакове співвідношення (12-13%) репрезентативності історизмів у телеадаптації ми бачимо серед семантичних груп побутових звичаїв, старовинного одягу, грошових одиниць та зброї. Говорячи за розподіл історизмів за класифікацією О. Коваленко, ми бачимо більший відсоток (57%) семантичних історизмів порівняно з лексичними історизмами (43%). Такі дані свідчать про більш значне використання історизмів, які й досі присутні у сучасній нейтральній лексиці з іншими денотативними чи конотативними значеннями.

2.5. Функції історизмів у романі “Vanity Fair” та однойменній телеадаптації

Роман В. Теккерея “Vanity Fair” та його однойменна адаптація є взаємопов’язаними завдяки основним героям та проблематиці. Тим не менш, якщо говорити за функціональність історизмів в обох мистецьких творах, то їхнє значення може дещо відрізнитися. Варто також звернути увагу на те, що історизми оригінального роману є більше складовими опису повсякденного побуту для сучасників В.Теккерея, а отже і функціонування даних лексем значним чином відрізняється для читачів минулого і сьогодення.

Основною функцією використання історизмів у романі В. Теккерея є зображення культурно-побутового колориту «*from the farms and the mills along the Pump come troops of people in red **petticoats** and velvet **headdresses**, or with **threecornered hats** and pipes in their mouths, who flock to the Residenz and share in the pleasures of the fair and the festivities there*» [70, с. 442], «*here beholding that Mrs. Rawdon’s modest little **trunks** had arrived, and were placed in the bedroom and dressing-room adjoining, helped her to take off her neat **black bonnet** and cloak, and asked her sister-in-law in what more she could be useful*» [70, с. 293], «Edwards

pressed on me a silvergilt bootjack, and I might have had a dressing-case fitted up with a silver warming-pan, and a service of plate» [70, с. 206]. З більш сучасної ж точки зору ми можемо виявити, що наразі історизми слугують для нас маркером культурного колориту часів Вікторіанства. Таким чином, ми дізнаємося краще про предмети одягу чи інтер'єру, які були популярними у ті часи та загалом маємо більш чітке уявлення про тогочасне повсякденне життя, що у свою чергу сприяє виразнішому розумінню мотивацій дій головних героїв.

На захист такого функціонування можна навести відсоткове співвідношення знайдених у романі семантичних груп історизмів на позначення старовинних побутових звичаїв та старовинного одягу, які склали 22% кожна з усіх знайдених історизмів у романі.

Схоже функціонування історизмів можна побачити й телеадаптації «Vanity Fair». Так використані лексеми додають атмосферності відповідної доби, відтворюючи соціокультурний колорит: «*And is there any news of the Collector of Boggley Wollah?*» [75], «*They say all Indian nabobs are enormously rich*» [75]. Окрім того, такі історизми надають інформативності глядачу, адже вони краще пояснюють соціальну, політичну та економічну ситуацію, в якій знаходилося тогочасне населення Британської імперії. Цікавим є й той факт, що для зображуваності соціокультурного колориту в телесеріалі були використані історизми на позначення урядових чинів та адміністраторських посад.

Також багато історизмів були використані в оригінальному романі для опису людей певних соціальних класів, де багато з визначених лексем створюють краще уявлення про статус людини в суспільстві та інколи навіть дає характеристику самого героя. Так у прикладі з тексту ми знаходимо опис вбрання, який, за словами автора роману, є типовим для дочки барона: «*Lady Crawley is made to put on the brightest pea-green in her wardrobe, and my pupils leave off their thick shoes and tight old tartan pelisses, and wear silk stockings and muslin frocks, as fashionable baronets' daughters should*» [70, с. 71]. Для сучасного ж читача такий опис є ще й історичним маркером, адже навіть за

наявності баронів та баронес в реальному житті, все ж важко уявити, щоб вони і сьогодні вбиралися за модою середини XIX століття.

Водночас із цим у романі присутні й більш звичайні описи та найменування різних представників Вікторіанського суспільства: «*where the English were congregated, and there mingled with other valets, couriers, and lackeys, gathered such news as was abroad, and brought back bulletins for his master's information*» [70, с. 211], «*and the benches and gangways crowded with scores of rosy children, bustling nursemaids; ladies in the prettiest pink bonnets and summer dresses; gentlemen in travelling caps and linen-jackets, whose mustachios had just begun to sprout for the ensuing tour*» [70, с. 433]. З точки зору сучасного читача такі історизми виконують ще й функцію опису соціальних класів та певною мірою описують політичні, соціальні та побутові умови життя пересічного жителя Британії тих часів.

Те ж саме функціонування історизмів зображено й у телеадаптації роману. Наведемо приклад зі скрипту: «*I have got ten Napoleons in my pocket...and if I'm hit, why you know I cost nothing*» [75]. У цьому прикладі ми бачимо використання історизму «Napoleon», щоб показати бідне матеріальне положення одного з героїв, який натякає, що у випадку його смерті він не коштуватиме нічого з урахуванням того дріб'язку незначних монет, які є в його власності.

Іншою демонстрацією використання історизмів з метою зображення соціального та економічного стану може бути наступний приклад: «*My double barrel, let's say 40 guineas. My driving cloak, sable lining, you'll get 50 pounds for that. Duelling pistols*» [75]. Наведений приклад використовується у моменті, коли один із героїв, Родон Кроулі, збирається відправитися на війну та описує своїй дружині усі свої матеріальні цінності для того, щоб вона занотувала їх та змогла продати у випадку скрути. Таким чином, ми дізнаємося краще про те, якими позитками володіє герой твору, а отже можемо уявити його соціальне становище. До цього додається ще й згадування старовинних грошових

одиниць, що ще більше натякає саме на зображення матеріального положення героя у даний момент історії.

Так само як і в оригінальному романі, у телеадаптації вживання історизмів також зумовлене й потребою у загальному описі тогочасного соціуму. Наприклад, у фрагменті «*I've never been here before; it was the coachman told me*» [75] згадується професія «coachman», яка була знаковою для тогочасного суспільства. У Вікторіанську добу карети були основним видом транспорту, особливо для людей вищого класу. Отже, людина, що мала наведену професію, відповідала за забезпечення комфорту та безпеки пасажирів карети під час подорожі, а також повинна була доглядати за кіньми та утримувати карету в належному стані [61, с. 198]. До того ж така професія вимагала великих фізичних зусиль, високого рівня вправності у керуванні конями, знаннями місцевих дорожніх умов та вміння взаємодіяти з пасажиром [60]. Наведення даного історизму у мові серіалу якраз надає елементу повсякденності такого роду діяльності для тогочасного суспільства, але й разом з тим забезпечує глядачів розумінням того, хто такі «coachmen» та яка у них роль в суспільстві.

До загального опису соціокультурного колориту та зображення соціальних станів героїв ми можемо додати ще й певну характеристику персонажів відповідно до зазначеного їхнього матеріального положення. Так, якщо ми подивимося на приклад із тексту: «*and her privileges to live cost free, and, with a few guineas a year, to gather scraps of knowledge from the professors who attended the school*» [70, с. 14], ми побачимо як через згадування грошової одиниці «guinea» автор натякає на бідне матеріальне становище однієї з героїнь, яка має отримувати лише «scraps of knowledge» [70, с. 14] як привілей щедрості від більш матеріально забезпечених людей.

Окремо можна виділити, що у творі В. Теккерея історизми використовуються для зображення іронічної експресії [12, с. 116], як наприклад у фрагменті з тексту: «*Yes, Madam, if need were; but we don't want Mrs. Bute Crawley to be a martyr*» [70, с. 133], де експресія з'являється через те, що дана

лексема може бути вжита в оригінальному романі і з оригінального свого значення, а саме «a person who suffers or is killed because of their religious beliefs» [45], адже згадана героїня є дуже набожною у тексті, та водночас мати трохи іронічне конотативне значення «someone who tries to get sympathy from others when he or she has a problem or too much work, usually when that person caused the problem or chose to do the work himself or herself» [45], тобто як згадано у прикладі, де героїня, місіс Б'ют Кроулі, піклується про свою родичку занадто прискіпливо.

Іронічне емоційно-оцінне ставлення автора роману до описуваних ним подій дуже часто підкріплюється вживанням історизмів для створення більш яскравих образів, у тому числі історично маркованої лексики навіть з погляду людини, що живе у XIX столітті [12, с. 57-58]. Прикладами цього можуть бути наведені фрагменти тексту: «*O brother wearers of motley! Are there not moments when one grows sick of grinning and tumbling, and the jingling of cap and bells?*» [70, с. 125], «*asked Miss Pinkerton herself, that majestic lady; the Semiramis of Hammersmith, the friend of Doctor Johnson, the correspondent of Mrs. Chapone herself*» [70, с. 8]. У поданих прикладах ми можемо побачити як використання лексем, що є історизмами для нас з точки зору сьогодення, так й лексеми на кшталт «Semiramis», які були історизмами ще за часів написання роману “Vanity Fair” та які були використані В. Теккереєм навмисно з ціллю зображення іронічної експресивності.

У телеадаптації історизми також можуть використовуватися як вид іронічної експресивності, як це вказано у прикладі з тексту: «*Every child must leave his mother's petticoats someday*» [75]. У цьому випадку вживається історизм «petticoat», який у цьому контексті не є буквальною найменуванням частини одягу, але існує як трохи жартівливий натяк на те, що дитина має подорослішати та перестати ховатися за матір'ю. Можна також сказати, що репліка вочевидь є стилізацією більш сучасного виразу до мови людей у XIX столітті.

Окрім того, В. Теккерей у своєму романі використовує історизми для відображення пафосу, як вказано у прикладах: «*Wine, wax-lights, comestibles, rouge, crinoline-petticoats, diamonds, wigs, Louis-Quatorze gimcracks, and old china, park hacks, and splendid high-stepping carriage horses - all the delights of life, I say - would go to the deuce, if people did but act upon their silly principles and avoid those whom they dislike and abuse*» [70, с. 54]. Так у поданому прикладі йдеться про надмірну вичурність, яку можна було побачити на балах тих часів з натяком на лицемірство самих відвідувачів балів через їхній зовнішній вигляд.

Крім цього, інколи історизми зустрічаються в телесеріалі з метою іронічної експресії, як це може бути продемонстровано на прикладі зі скрипту: «*A fate worse than death - **Governess?** And so, an old house, a dark night, a new master*» [75]. У даному випадку лексема «governess» використовується з дещо принизливим значенням, з яким одна з героїнь твору, Беккі Шарп, ставиться до цього роду занять. Таким чином, можна побачити, що історизми ще функціонують як засоби характеристики героїв адаптації.

Отже, за проаналізованими прикладами з текстів ми можемо зробити висновок про те, що історизми у романі В. Теккерей «Vanity Fair» та у телеадаптації «Vanity Fair» 2018 року для сучасного читача та глядача можуть виконувати як однакові, так і різні функції. До однакових функцій ми можемо віднести можливість створення соціокультурного колориту Британської імперії у добу Вікторіанства, зображення іронічної експресивності, характеристику персонажів як з особистісного боку, тобто зображення характеру героїв, так і з їхнього матеріального чи соціального стану. Варто також виділити, що у романі історизми ще використовуються з метою створення пафосу та зображення власне авторського емоційно-оцінного ставлення до зображуваних подій.

ВИСНОВКИ

У ході досягнення мети нашого дослідження, а саме виокремлення історизмів, використаних у романі В. Теккерея “Vanity Fair” та його однойменної телеадаптації, для порівняння специфіки їхнього використання у творах XIX та XXI століття, ми виконали завдання роботи.

1) Перш за все, ми розглянули яким чином доба Вікторіанства вплинула на розвиток лексичного складу англійської мови. Ми згадали, що лексика, або ж словниковий склад мови, є незамінною частиною лінгвістики та існування мови загалом, адже саме завдяки їй ми маємо змогу називати предмети реального чи абстрактного характеру. Так само нами було зазначено, що лексика будь якої мови, а особливо англійської, схильна до змін і трансформації. Крім цього, було визначено, що сучасні науковці виділяють зовнішні і внутрішні процеси поповнення словникового складу, де внутрішніми процесами є словотвір, а зовнішніми – запозичення [35, с. 37-38]. На зміни лексичного складу мови активно впливають політичні, економічні чи соціокультурні процеси як всередині окремої держави, так і у світі загалом. Вікторіанська доба є яскравим прикладом історичної епохи, яка своїми політико-економічними змінами впливала й на розвиток англійської мови. Таким чином було виявлено, що, скажімо, такі історичні події, як Наполеонівські війни чи Кримська війна, сприяли процесам запозичення нової лексики, а розвиток капіталізму та популяризація пуританських норм призвели до внутрішніх процесів збагачення словникового складу [32, с. 107-124].

2) Другим завданням нашого дослідження стало виокремлення поняття «історизм» стилістично маркованої лексики. Ми виявили, що під історизмом зазвичай розуміють слова чи словосполучення, що називають ті предмети та явища, що вже вийшли з повсякденного ужитку, а отже історизми є вдалими «темпоральними показниками» – вони допомагають вдало відтворити відповідну історичну добу [6, с. 65-67]. Із стилістичної точки зору історизми також додають емоційної експресивності та архаїчної забарвленості тексту, що відбувається

завдяки контрасту між історизмами та стилістично нейтральною лексикою [19, с. 228-232]. Крім цього, було означено, що історизми частіше за все класифікуються відповідно до тематичних чи семантичних груп. Згодом були зазначені різні види класифікацій історизмів. До них увійшли як класифікації за тематичною спрямованістю, так і ті, що розподіляють історизми в залежності від того, скільки референтів історизму зникли з ужитку. Також були наведені і розподіли історизмів на ендоцентричні та екзоцентричні, а також на одночасні і ретроспективні [24, с. 104-106].

3) Наступним завданням для нас стало розмежування терміну «історизм» з поняттям «історичної реалії». Перш за все було окреслено саме поняття реалії та його зв'язок з історією. Відповідно ми виявили, що реалії позначають предмети матеріальної чи духовної культури, що є характерними для певного народу чи суспільства [10, с. 23-24]. Зазначені в роботі визначення та класифікації показали, що поняття «реалія» та «історизм» можуть переплітатися, якщо ми говоримо за реалії, які пов'язані з минулим певного народу чи культури та які часто мають емоційну цінність для відповідної соціальної групи [29, с. 272-273]. Тож історизми є частиною історичних реалій, що можуть вказувати на історичний, культурно-національний чи асоціативний колорит.

4) Окремим завданням було виділено дослідження спільних і відмінних рис між «історизмами» та «архаїзмами». Таким чином було визначено, що спільними ознаками для архаїзмів та історизмів є їхня приналежність до семи «минуле», тобто сприяють відтворенню певної історичної доби, а також обмежене використання у звичайній мові [6, с. 65-66]. Серед відмінних рис ми виявили наявність лексико-семантичної парадигми в архаїзмів та її відсутність в історизмів [29, с. 272]. До цього також додалися такі ознаки, як різні причини архівізації та різна стилістична функція, де була зазначено, що використання історизму часто може бути обов'язковим видом експресії в тексті з огляду на те, що дані лексеми називають лише один референт [2, с. 111-112].

5) Для дослідження використання історизмів в обох художніх творах ми виокремили, класифікували та проаналізували виокремлені історизми. Для більшої наочності додавалася інформація, що описувала семантику слів та певним чином причину зникнення того чи іншого значення у мові. Для розподілу історизмів на групи були обрані класифікації за семантичними групами, запропонована І. Білодідом та Л. Шевченко, та за О. Коваленко [30, с. 55-57; 18, с. 15-16]. Загалом було виявлено, що у відсотковому співвідношенні в романі “Vanity Fair” з усіх виявлених нами історизмів 7% лексем називали колишні урядові і військові чини, а також адміністративні посади, 6% лексем називали зброю чи амуніцію, 5% відповідали за назви не існуючих нині установ і організацій, майже 7% називали старовинні монети, грошові одиниці, 11% історизмів називали колишні професії, 22% іменували зниклі побутові звичаї, ще 22% відповідали за назви старовинного одягу та 20% історизмів відповідали за імена історичних осіб. Якщо ж казати за розподіл відповідно до класифікації О. Коваленко, то тут ми можемо відмітити, що у оригінальному романі В. Теккерея було знайдено більше лексичних історизмів, що становили загалом 59% від усіх відібраних історизмів. Семантичні історизми відповідно становили 41% від усіх історизмів. Під час аналізу історизмів у телесеріалі серед семантичних груп було виявлено, що 27% з виокремлених історизмів називали колишні адміністративні посади, а також військові й урядові чини, 12% називали колишню зброю та амуніцію, 25% відповідали за назви стародавніх професій, 12% називали минулі побутові звичаї, 13% іменували різний тип одягу минулого і 12% називали старовинні монети, грошові одиниці. У телесеріалі у відсотковому співвідношенні використаних історизмів за класифікацією О. Коваленко було виявлено більше семантичних історизмів, а саме 57% від усіх знайдених лексем. Лексичні історизми ж у телесеріалі становили 43% з усіх історизмів.

б) Таким чином, із результатів аналізу історизмів у романі та телесеріалі ми дійшли висновку, що роман В. Теккерея перш за все зосереджується на описі елементів звичайного життя, тобто елементів побутового життя чи предметів одягу,

про що свідчить найбільше відсоткове співвідношення саме у семантичних групах історизмів, що називають колишні побутові звичаї (22%) та старовинний одяг (22%). У той же час телесеріал робить більше акценту на описі колишніх професій, а також військових та урядових чинів, адміністративних посад з відсотковими співвідношеннями 25% та 27% відповідно у зазначених семантичних групах. Було й виокремлено особливість кінематографічної роботи, яка більшість побутових елементів передає скоріше за рахунок візуальних елементів, а не послуговуючись лінгвістичними методами передачі інформації. З точки зору функціонування історизмів у романі “Vanity Fair” та його однойменної адаптації було зазначено, що історизми в романі та серіалі використовуються для зображення соціокультурного колориту, опису соціальних станів окремих персонажів, характеристикацію героїв не лише з матеріальної, але і з особистісної сторони, та забезпечення експресивної іронії. Додатково у романі історизми допомагали створювати пафос та забезпечували передачу авторської емоційно-оцінної іронії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоног К. Є. Особливості складу та функціонування архаїзмів у творчості Пантелеймона Куліша: рукопис. Кривий Ріг, 2019. 67с.
2. Бузько С. А. Поняття стилістичної маркованості мовних одиниць(загальнотеоретичний аспект), *Філологічні студії, Науковий вісник Криворізького державного університету*. 2018. Вип. 17. С. 110-124.
3. Ведернікова Т. Художні особливості просторово-часових відносин у романі В. Теккерея «Ярмарок марнославства», *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2022. №55. С.102-106.
4. Вербицький Є. Е. Лексичні особливості у творах Володимира Лиса: рукопис. Київ: НаУКМА, 2023. 80 с.
5. Вердієва З. Н. Семантичні поля в сучасній англійській мові, Вища школа, 1986. 122 с.
6. Гайдученко Г. Історизми та архаїзми як основні виражальні засоби історичної стилізації. *Науковий вісник ХДУ*. 2009. С. 65–68.
7. Дяків Ю. О. Етимологічний аспект словникового складу сучасної англійської та її вплив на українську мову, *Наукові записки*. 2016. Вип. 62. С.121-123.
8. Заньковська Г. Д. Лінгвокультурологія у колі суміжних лінгвістичних наук, *Наукові записки*. 2009. Вип.11. С.35-40.
9. Зацний Ю. А. Про деякі тенденції в словотвірних процесах сучасної англійської мови, *Нова філологія*. 2014. Вип. 64. С. 162-170.
10. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад, Видавництво при ЛНУ, 1989. 212с.
11. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. *Мова і нація, Відродження*, 1994. 217с.
12. Калита О. Засоби іронії в малій прозі: монографія. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. 240 с.

13. Камінська С. В., Момот А. В. Шляхи появи запозичень в сучасній англійській мові, їх асиміляція та вживання. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». 2020. Вип. 9(77). С.220-223.
14. Кечеджі О. В. Фразова адаптація лексем іншомовного походження до системи сучасної англійської мови, *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 41. С.33-36.
15. Клименко А. Ю. Запозичення в англійській мові, <http://englishprofi.com.ua> (дата звернення: 10.01.2024)
16. Клименок Л. Продуктивні способи творення нових слів в англійській мові, *Вісник Прикарпатського університету*. 2001. Вип.7. С.71.
17. Коваленко К. Г. Продуктивні способи творення нових слів в англійській мові, *Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник української медичної стоматологічної академії*. 2013. №4(44). URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/6523/1/Produktyvni_sposoby_utvoren_nia.pdf (дата звернення 19.11.2023)
18. Коваленко О. В. Хронологічно маркована лексика як фактор тексту в жанрі історичного роману (на матеріалі художньої прози В. Скотта): автореферат. Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2002. 21 с.
19. Ковтюх С. Різниця між поняттями «активний словник», «загальноновживана», «міжстильова» та «емоційно нейтральна» лексика, *Наукові записки*. Вип. 165. С. 227-232.
20. Коломієць Н. Особливості художнього історизму англійської романістики XIX століття, *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*, 2021, <https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v4.11>. (дата звернення: 28.01.2024)
21. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: Навч. Посіб. Київ: Знання, 2008. 423 с.
22. Кравцова І. І. Фразеологізми в сучасній англійській мові: визначення, підходи, класифікації, *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. Вип. 20. С.29-32.

23. Левченко Г. І. Історизми й архаїзми як основні виражальні засоби історичної стилізації. *Молодий науковець XXI століття: матеріали Всеукраїн. Науково-практичної кон-ції молодих науковців*. Кривий Ріг: СПД Залозний, 2012. С. 290-292.
24. Лонськ Л. Процеси архаїзації та пасивізації лексичних засобів мови. *Мовознавчий вісник: зб. наук. праць*. Черкаси, 2009. Вип. 9. С. 201-212.
25. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Харків: Основа, 1993. 255 с.
26. Новосілець О. В. Семантичний розвиток лексики сучасної англійської мови, Закарпатські філологічні студії. 2019. Вип. 9. Том 2. С.21-26.
27. О'Грейді В. та ін. Сучасне мовознавство: Вступ. 6-евид., Bedford/St. Martin's, 2009. 277 с.
28. Овадюк О. В. Запозичення як засіб збагачення англійської мови, *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ*, 2013. Вип.27. С.207-212.
29. Подорожна К. Ю. Проблема класифікації реалій та виокремлення історизмів у ній, *Вісник Житомирського державного університету*. 2014. Вип. 2(74), С. 271-275.
30. Посвалюк І. Р. Стилiстичні функції хронологічно маркованої лексики в прозі Володимира Лиса: рукопис. Вінниця: ВДПУ імені М. Коцюбинського, 2018. 85 с.
31. Потебня О. ПОЕТИКА, або $x = a < A$ (Лекції з теорії словесности). Львів: Априорі, 2022. 136 с.
32. Рибакoва К. А. Когнітивно-дискурсивна реалізація образу Вікторіанської Англії (на матеріалі англomовних художніх творів і літературно-історичних пам'яток періоду Кримської війни 1853-1856 років): дисертація. Київ – Запоріжжя: КНЛУ – ЗНУ, 2020. 288 с.
33. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля, 2008. 711 с.

34. Соловійова Ю. Р. Колишні та сучасні значення слів-історизмів. *International scientific e-journal*. 2020, <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.09.07.html> (дата звернення 23.12.2023)
35. Ткачик О. В. Роговська Н. В. Шляхи поповнення лексичного складу сучасної англійської мови, *Вісник НТУУ «КПІ»*. 2017. Вип. 9. С. 36-40.
36. Чижевська А. Творчість Вільяма Мейкпіса Теккеря в науково-критичній рецепції, *Філологічні науки*. 2018. С. 60–67.
37. Шутак Л. Вторинна номінація як проблема сучасного теоретичного мовознавства. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/144956958.pdf> (дата звернення: 30.01.2024)
38. Явдощук А. Порівняльно-історичне мовознавство: витоки та принципи, *Вісник науки та освіти*, 2023, URL: https://www.researchgate.net/publication/370758964_PORIVNALNO-ISTORICNE_MOVOZNAVSTVO_VITOKI_TA_PRINCIPI(дата звернення: 20.11.2023)
39. *Archaism - Definition, Meaning & Synonyms*, www.vocabulary.com/dictionary/archaism. (дата звернення: 23.12.2023)
40. Ayto J. *Word-origins. The Hidden Histories of English Words from A to Z*. A&C Black Publishers Ltd, 2005. 576 p.
41. Barga M. *The Global Reach of the Napoleonic Wars*, 2020. URL: https://origins.osu.edu/review/global-reach-napoleonic-wars?language_content_entity=en (date of access: 16.01.2024)
42. Brie Marielle. *Creation of the Bank of France by Napoleon Bonaparte*, 2019. URL: <https://blog.napoleon-cologne.fr/en/creation-of-the-bank-of-france-by-napoleon-bonaparte-2-2/> (date of access: 09.01.2024)
43. Bradley M., John J. *Reading and the Victorians*. Ashagate Publishing, Ltd., 2015. 194 p.
44. Bragg M. *The Adventure of English: The Biography of a Language*. London: Hodder and Stoughton, 2004. 336 p.

45. Cambridge Dictionary. URL:<https://dictionary.cambridge.org/> (date of access: 19.11.2023).
46. Dillard Joey Lee. A History of American English, London and New York: Longman, 1992. 276 p.
47. DuPree E. Dandies of the Victorian and Edwardian Eras: An Exploration of Fashion and Culture, 2023. URL: <https://www.erickdupree.net/dandies-of-the-victorian-and-edwardian-eras-an-exploration-of-fashion-and-culture/> (date of access: 28.01.2024)
48. Gay Verne. “Vanity Fair” review: Mirthless, melodramatic version of Thackeray’s classic. URL: <https://web.archive.org/web/20181226211319/https://www.newsday.com/entertainment/tv/vanity-fair-review-1.24747484> (date of access: 28.01.204)
49. Gilbert Matthew. Sit back and enjoy the deceits of “Vanity Fair”. 2018. URL: <https://www.bostonglobe.com/arts/2018/12/19/sit-back-and-enjoy-deceits-vanity-fair/qaO1sie2SNbBhsKNAcLVOK/story.html> (date of access 29.01.2024)
50. Goodlad L. M. E. The Victorian Geopolitical Aesthetic: Realism, Sovereignty, and Transnational Experience. Oxford: Oxford University Press, 2015. 320 p.
51. Gura J. The Guide to Period Styles for Interiors. From the 17th Century to the Present. Bloomsbury Publishing, 2015. 496 p.
52. Exploring the Elegance of 19th Century Muslin Dresses: A Window into Fashion History. URL: <https://19thcentury.us/19th-century-muslin-dress> (date of access: 04.01.2024)
53. Hair powder and pomatum. URL: <https://www.regencyhistory.net/2016/01/hair-powder-and-pomatum.html?m=1> (date of access: 27.12.2023).
54. Hesketh I. The Science of History in Victorian Britain: Making the Past Speak. Routledge, 2015. 240 p.
55. How much is a Guinea Worth? URL: <https://www.bullionbypost.eu/index/collectible-coins/how-much-is-a-guinea-worth/> (date of access 09.01.2024)

56. Ittmann K. *Work, Gender and Family in Victorian England*. Springer, 2016. 341 p.
57. Lawson Ph. *The East India Company: a history*. London and New York: Routledge, 2013. 200 p.
58. Leggett E. *The Big Book of Costume in the Victorian Era: How Culture and Current Events Impacted the Development of Women's Clothing*. Independently Publishd. 2021. 206 p.
59. Matthews M.A *Victorian Lady's Guide to Fashion and Beauty*. Pen & Sword Books. 2018. 168 p.
60. Miller I. *The Victorian Era*, www.victoriaspast.com. (date of access: 27.12.2023).
61. Mitchell S. *Daily Life in Victorian England (The Greenwood Press Daily Life Through History Series)*. Greenwood, 2008. 356 p.
62. Seaver C. *Jack Ketch: One of History's Bloodiest Executioners*, *History Defined*. URL: <https://www.historydefined.net/jack-ketch-one-of-historys-bloodiest-executioners/> (date of access: 13.01.2024)
63. Paterson T. Amazon's new "Vanity Fair" turns Becky Sharp into an endearing, plucky go-getter. 2018. <https://www.newyorker.com/culture/on-television/amazons-new-vanity-fair-turns-becky-sharp-into-an-endearing-plucky-go-getter> (date of access: 29.01.2024)
64. Paxman Jeremy. *The English. A Portrait of a People*, Penguin, 2007. 309 p.
65. Rack Punch. *Victorian Literature*. URL: <https://victoriantcircle.blogspot.com/2010/01/rack-punch.html> (date of access: 04.01.2024).
66. Raugh H. E. *The Victorians at War, 1815-1914: An encyclopedia of British Military History*. ABC-CLIO, 2004. 424 p.
67. Shepherd Anne. *Overview of the Victorian Era*, 2001, URL: www.archives.history.ac.uk/history-in-focus/Victorians/article.html. (date of access: 23.12.2023)
68. Stein G. and Ayto J. *Twentieth Century Words*, *International Journal of Lexicology*. 2001. Vol.14 P.145-148.

69. Tartaglione N. “Vanity Fair”: Suranne Jones, Michael Palin Join Olivia Cooke in ITV/Amazon Drama. Deadline. 2017. URL: <https://deadline.com/2017/09/vanity-fair-suranne-jones-michael-palin-olivia-cooke-itv-amazon-drama-first-photo-1202176149/> (date of access: 28. 01.2024)
70. Thackeray William Makepeace. *Vanity Fair*. Global Grey, www.globalgreybooks.com/vanity-fair-ebook.html. (date of access: 20.12.2023)
71. *The National Archives*. Records of the Colonial Office, Commonwealth and Foreign and Commonwealth Offices, Empire Marketing Board, and related bodies. Catalogue. URL: <https://discovery.nationalarchives.gov.uk/details/r/C57> (date of access: 19.12.2023).
72. Timmis I. Historical Spoken Language Research. Corpus Perspectives. London: Routledge, 2020. 218 p.
73. *Vanity Fair(TV Mini Series 2018) - IMDB* . URL: <https://www.imdb.com/title/tt7076630/> (date of access: 29.01.2024)
74. *Vanity Fair(2018) Reviews*. URL: <https://www.metacritic.com/tv/vanity-fair-2018/> (date of access: 27.01.2024).
75. *Vanity Fair (2018) Season 1 Episode Scripts*. URL: https://www.springfieldspringfield.co.uk/episode_scripts.php?tv-show=vanity-fair-2018&season=1 (date of access: 07.01.2024).
76. *Vanity Fair: Miniseries*. URL: https://www.rottentomatoes.com/tv/vanity_fair/s01 (date of access 27.01.2024).
77. *Vanity Fair series finale review: Becky gets her just desserts as this underwatched classic ends in style*. URL: <https://www.radiotimes.com/tv/drama/vanity-fair-itv-series-finale-review-olivia-cooke-becky-sharp/> (date of access: 28.01.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація історизмів за семантичними групами у романі “Vanity Fair” (за І. Білодідом та Л. Шевченко)

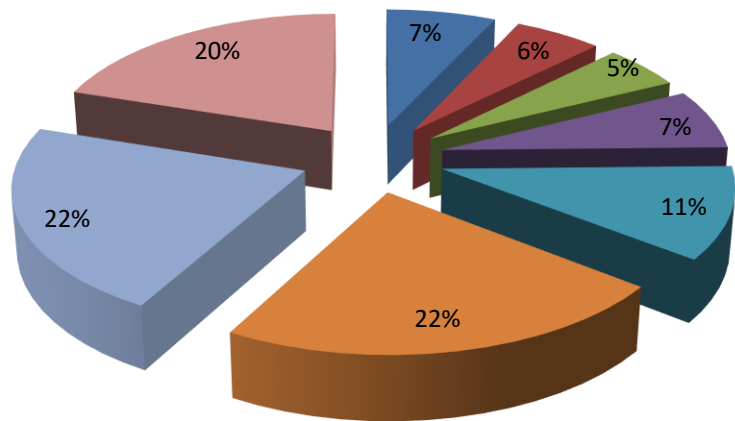
Назви колишніх урядових і військових чинів, адміністративних посад	First Consul, Country Magnate, firman, Governor of Country Island, collector, Colonial Secretary, West Indian Governor, Irish Secretary, French Emperor, nabob, East Indiaman, Country magnate, Great Mogul
Назви зброї	bayonet, revolver, enfield rifle, gatling gun, double-barril, cannon, sabre, yataghan, moat, rampart, scimitar.
Назви неіснуючих установ і організацій	Colonial Office, Board of Guardians, East India Company, Civil Service, East India Register, Madras division, Countinghouse, Corn-laws, Woolwich
Назви старовинних монет, грошових одиниць	straits dollar, ceylonese rixdollar, guinea, shilling, ninepence, bajoccho, farden, farthing, curl-paper, Napoleon, five-franc, sovereign, florin
Назви колишніх професій	charwoman, knife-boy, milliner, privateer, pew-opener, drawing-master, maidservant, valet, urchin, nursemaid, crossing sweeper, miliner, washerwoman, pedlar, couch-maker, pipe bearer, tart-woman, call-boy, postilion, wearer of motley, Lord of the Powder Closet

<p>Назви зниклих побутових звичаїв</p>	<p>gig, buggy, wherry, palanquin, hackney, chariot, brougham, conveyance, tax-cart, barouche, pony-chaise, post-chaise, carriage, britzska, callash, trunk, bonnet-box, bandbox, dressing-case, slo-basin, shrubberies, warming-pan, piquet, bathing-machine, escritoire, bootjack, dressing-case, sponging-house, quedrille, hymeneal tour, brass plate, boarding house, Daffy's Elixir, D'Hozier's dictionary, Debrett, mother-of-pearl blotting book, workhouse, hatchments, battue, spittoon, (to) transport, trent-et-quarante, Powder Closet, Mangnall's Questions</p>
<p>Назви старовинного одягу</p>	<p>redcoats, greatcoat, brass spurs, frock-coat, hussar jacket, bloomers, bowler, tea gown, bonnet, crinoline-petticoats, redcoat, buckskin, neckcloth, livery, greatcoat, punkah, pomatum, muslin gown, bajocchi, pelisse, spencer, tail-pockets, crape-bound hat, brass spurs, buff waistcoat, blue sash, cocked hat, riding-habit, frock-coat, foraging cap, driving cloak, cuirasse, Queen Elizabeth's ruffs, pantaloons, Brutus wig, gigot sleeve, tarboosh, reticules, hussar jacket, pumps, duck trousers, black cloth coach, three-cornered hat</p>

Імена і прізвища відомих історичних діячів	Napoleon, Talleyrand, Metternich, Prince Hardenberg, Marquis of Londonderry, Edward Dale, Frederick the Great, Doctor Johnson, Marie Antoinette, George the Good, St. James, Duke of Wellington, Royal George, Ramchunder, Homer, Prince of Orange, Michel Ney, Samuel Johnson, Benjamin West, George Brummel, Mozart, Madame Schroeder Devrient, Beethoven, Simpson, Daniel Lambert, great Commoner, Jack Sheppard, Bucephalus, Black Bess, Admirable Crichton, Henry VIII, Louis Quatorze, Louis XV, Louis the Desired, Alexis Soyer, Jack Ketch, Louis XVIII
--	---

Відсоткове співвідношення історизмів за семантичними групами у романі "Vanity Fair"

- Колишні урядові і військові чини, адміністративні посади
- Зброя, амуніція
- Не існуючі нині установи і організації
- Старовинні монети, грошові одиниці
- Колишні професії
- Зниклі побутові звичаї
- Назви старовинного одягу
- Імена історичних осіб

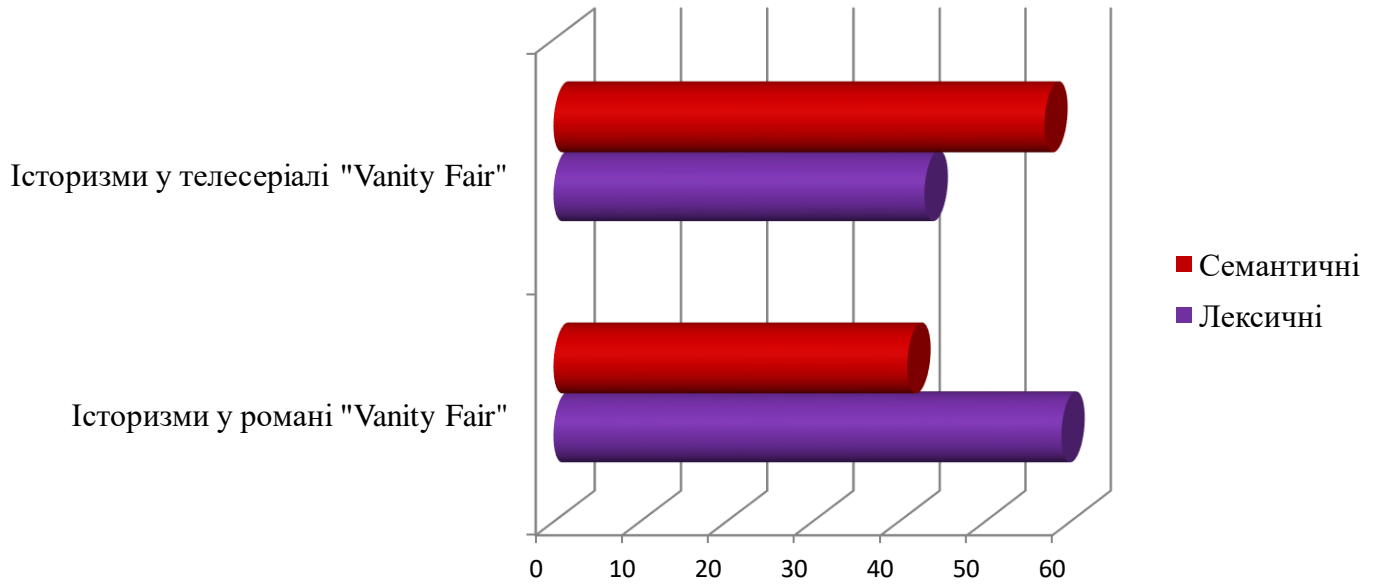

Класифікація історизмів за О.Коваленко у романі В. Теккерея “Vanity Fair”

Лексичні історизми	Семантичні історизми
<p>Colonial Office, Board of Guardians, First Consul, peace of Amiens, Madras division, firman, Catholic Relief Bill, Reform Bill, Governor of Coventry Island, East India Company, Bengal division, East India Register, cavalry station, Colonial Secretary, West Indian Governor, Colonial Secretary, French Emperor, straits dollar, ceylonese rixdollar, guinea, ninepence, farden, farthing, curl-paper, five-franc, sovereign, florin, cavalry chief, line-regiment, hussar, Brunswickers, grenadier-footman, Cossack, Janissary, Colonel of Mousquetaires Gris, Colonel of the Guard, Master of the Horse, dragoon, Pasha, Cavalry Brigade, bayonet, enfield rifle, gatling gun, yataghan, moat, nabob, tea gown, greatcoat, punkah, pomatum, bajocchi, pelisse, buff waistcoat, three-cornered hat, nabob, knife-boy, privateer, pew-opener, valet, pipe-bearer, blackguard boys, dame-de-compagnie, shrub, bonnet-box, sick-chamber, porte-cochère,</p>	<p>Counting House, Country magnate, Civil Service, collector, Irish Secretary, shilling, Napoleon, squire, trooper, chasseur, revolver, double-barril, cannon, sabre, rampart, bloomers, bowler, bonnet, crinoline-petticoats, redcoat, buckskin, neckcloth, livery, muslin gown, spencer, tail-pocket, crape-bound hat, brass spurs, blue sash, cocked hat, neckcloth, chairwoman, milliner, drawing master, maidservant, urchin, nursemaid, crossing sweeper, washerwoman, pedlar, couch-maker, tart-woman, call-boy, postillion, trunk, bandbox, parlour, scullery, gig, buggy, wherry, palanquin, hackney, brougham, conveyance, tax-cart, barouche, chaise, carriage, britzska, callash, shrubbery, piquet, escritoire, bootjack, dressing-case, quedrille, hymeneal tour, brass plate, hatchment, battue, (to) transport, Admirable Crichton, Jack Ketch, Mozart, Bucephalus, Black Bess</p>

lumber room, nuptial chamber, song and supper room, chariot, slo-basin, warming-pan, bathing-machine, sponging house, boarding house, Daffy's Elixir, D'Hozier's dictionary, Debrett, mother-of-pearl blotting book, workhouse, spittoon, trent-et-quearante, Powder Closet, Talleyrand, Metternich, Prince Hardenberg, Marquis of Londonderry, Edward Dale, Frederick the Great, Doctor Johnson, Marie Antoinette, George the Good, St. James, Duke of Wellington, Royal George, Ramchunder, Homer, Prince of Orange, Michel Ney, Samuel Johnson, Benjamin West, George Brummel, Madame Schroeder Devrient, Beethoven, Simpson, Daniel Lambert, great Commoner, Jack Sheppard, Henry VIII, Louis Quatorze, Louis XV, Louis the Desired, Alexis Soyer

Відсоткове співвідношення історизмів за О.Коваленко у романі "Vanity Fair" та телесеріалі "Vanity Fair"

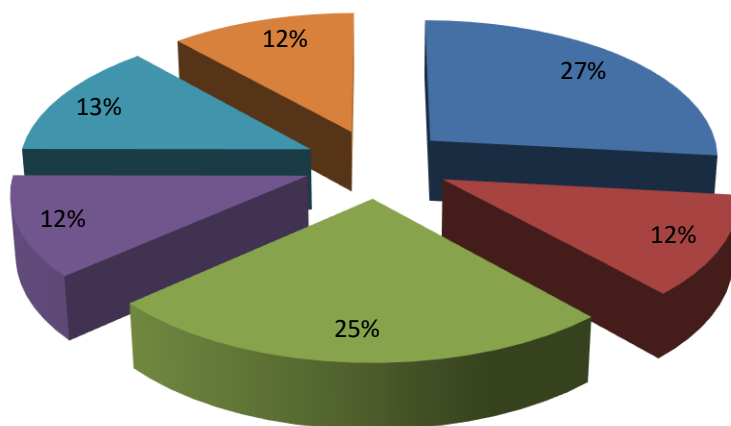

**Класифікація історизмів за тематичними категоріями у телеадаптації
“Vanity Fair”**

Назви колишніх урядових і військових чинів, адміністративних посад	chasseur, Colonel of the Guard, Master of the Horse, dragoon, aide-de-camp, Governor-General of Coventry Island, valet, infantryman, camp follower, Collector of Boggley Wollah, maharani, East Indiaman, Country magnate, magistrate of Bundlegunch, Indian nabob
Назви колишньої зброї, амуніції	sabre, yataghan, duelling pistols, sable lining, standart-bearer, the line, bayonet
Назви колишніх професій	tart-woman, call-boy, dandy, street sweeper, governess, coachman, footpad, camp follower, bugle, vicarage, primrose path, dressmaker, Kislar Aga, Master of the Powder Closet, chimney sweeper
Назви зниклих побутових звичаїв	card, bootjack, dressing-case, martyr, bathing-machine, escritoire, dowry
Назви старовинного одягу	frock-coat, foraging cap, driving cloak, pantaloons, driving cloak, petticoat, chatelaine, brocade,
Назви старовинних монет, грошових одиниць	guinea, Napoleon, farthing, franc, shilling, guinea, farden

Відсоткове співвідношення історизмів за семантичними групами у телеадаптації "Vanity Fair"

- Колишні урядові і військові чини, адміністративні посади
- Назви колишньої зброї, амуніції
- Колишні професії
- Колишні побутові звичаї
- Старовинний одяг
- Старовинні монети, грошові одиниці

Класифікація історизмів за О. Коваленко у телесеріалі “Vanity Fair”

Лексичні історизми	Семантичні історизми
<p>dragoon, Governor-General of Coventry Island, valet, infantryman, camp follower, maharani, shilling, sixpence, guinea, Napoleon, foraging cap, driving cloak, pantaloons, frock-coat, chatelaine, brocade, camp follower, bugle, modiste, Indian nabob, bayonet</p>	<p>Chasseur, Colonel of the Guard, Master of the Horse, aide-de-camp, sabre, yataghan, duelling pistols, sable lining, standart-bearer, the line, port arms, collector, card, school at the vicarage, primrose path, petticoat, tart-woman, call-boy, dandy, street sweeper, governess, coachman, vicarage, primrose path, dressmaker, caller, footpad</p>